

HOVEDFUNN

Økning i bruk og tilgjengelighet av anabole steroider

Fortsatt økning i misbruk og tilgjengelighet av Subutex og metadon

Fortsatt nedgang i misbruk av og tilgjengelighet på Temgesic og Rohypnol

Stabilisering i tilgjengelighet på Xanor

Nedgang i alkoholbruk blant elever på 8. og 10. klassesetrinn

FØREVAR

Forord

Føre Var nr. 2-2006 er den åttende overvåkingsrapporten fra Stiftelsen Bergensklinikkene av rustrender i Bergen. I fire år har vi nå finsiktet utviklingen med hovedintensjon om å fange opp positive som negative trender. Når eventuelt et nytt syntetisk rusmiddel skulle dukke opp høsten 2008, vil tidlig identifikasjon kunne åpne for tidlig intervensjon.

Resultatene og arbeidsmetodikken i Føre Var har fått anerkjennelse lokalt, nasjonalt og internasjonalt. Blant annet vil det nye rustidsskriftet til Universitetsforlaget som skal erstatte «rus & avhengighet» fra 2007 i større grad vektlegge trender og utviklingstrekk i befolkningen og særlig blant unge. Føre Var i Bergen vil kunne bli en viktig leverandør av kunnskap.

I denne rapporten er det fortsatt mye positivt å melde. Ungdomsskoleelevers rusmiddelbruk er i stadig tilbakegang. Det gjelder så vel alkohol som narkotiske stoffer. I de mer etablerte rusmiljøene ser vi en nedgang i bruk og tilgjengelighet av Temgesic og Rohypnol. Vi ser imidlertid en fortsatt økning i bruk og tilgjengelighet av anabole steroider og en økning i bruk og tilgjengelighet av syntetiske opiater som Subutex og metadon. Det betyr at vi fortsatt må holde forebyggingstrykket oppe for å stabilisere de positive ungdomstrendene og tenke tidlig intervensjon i forhold til de som er i ferd med å vikle seg inn i rusavhengighet.

Denne Føre Var-rapporten er en av flere kunnskapskilder som vi ønsker skal bli tatt i bruk av fagfolk, beslutningstakere og andre interesserte som et grunnlagsdokument for kvalitet på tiltak og innsatser. Stiftelsen Bergensklinikkene håper at rapporten vil skape debatt og engasjement og takker alle som har gitt bidrag og som vil bidra videre ved å ta kunnskapen i bruk.

November 2006
Stiftelsen Bergensklinikkene

Erling Pedersen
Adm. direktør

Innhold

FØRE VAR fra vår til høst 2006	4
Hovedfunn fra vår til høst 2006	6
RUSSPESIFIKKE FUNN	10
Alkohol	10
Hallusinogene rusmidler	13
<i>Cannabis</i>	13
<i>LSD</i>	14
<i>Fleinsopp</i>	14
Sentralstimulerende rusmidler	15
<i>Amfetamin</i>	15
<i>Kokain</i>	15
<i>Ecstasy</i>	16
Opioider	17
<i>Heroin</i>	17
<i>Metadon</i>	17
<i>Subutex</i>	18
<i>Temgesic</i>	18
<i>Dolcontin</i>	19
Andre medikamenter og syntetiske stoffer	20
<i>Anabole steroider</i>	20
<i>Rohypnol</i>	21
<i>Xanor</i>	21
<i>Valium</i>	22
<i>GHB</i>	22
Konsekvenser av rusmiddelbruk	23
SPESIALFOKUS – Evalering av To Do or Not to Do?	25
SPESIALFOKUS – Ungdom og rusmidler 2006	27
Kommentar	31
Litteratur	32
Appendiks	33
Appendiks nr 1 – Analysetabeller	33
Appendiks nr. 2 – Datakilder	38

Føre Var fra vår til høst 2006

Hva er Føre Var?

Stiftelsen Bergensklinikkene, ved kompetansesenteret, har siden våren 2002 drevet et kartleggingsprosjekt av rustrender, kalt Føre Var. Prosjektets målsetting er å etablere et omfattende system som gir en rask og pålitelig identifikasjon, overvåking og rapportering av lokale trender i forhold til rusbruk og tilgjengelighet i Bergen.

Føre Var samarbeider med mange ulike instanser og enkeltpersoner i Bergen, for på den måten å innhente kvalitative og kvantitative opplysninger om rusmiddel-situasjonen. På bakgrunn av disse opplysningene rapporteres det to ganger årlig til politikere, fagpersoner i rusfeltet, forskere og andre som er interessert i eller jobber med rusmiddelproblematikk i Bergen.

Fordeler med Føre Var

Det finnes mye kunnskap om den lokale rusmiddelsituasjonen blant ulike instanser og hos enkeltpersoner i Bergen. Denne kunnskapen er ofte "låst", fordi det ikke er organisert noen måter å dele denne informasjonen på. For å være føre var, er det essensielt å ha oppdatert kunnskap og innsikt i hvordan situasjonen til enhver tid er. Ved å få frem relevant informasjon på et tidlig tidspunkt, har fagfolk mulighet til å ta evidensbaserte beslutninger og raskere kunne iverksette ulike tiltak.

Fremgangsmåte

Rapporten baseres på mange kvalitative og kvantitative rusrelaterte data, noe som bidrar til å gi et pålitelig bilde av rusmiddelbruken i Bergen. Kildene som benyttes er:

- 34 statistiske kilder, som blant annet inkluderer salgstall for alkohol, behandlingsdata, data fra hjelpe-telefon og tall fra kriminal- og fengselsvesenet.
- 15 mediekilder, som inkluderer internettsider, ungdoms- og trendmagasiner og lokalaviser.
- Fire indikatorer fra nøkkelinformantene og kjentmennene om rusmiddelbruk og tilgjengelighet.

Litt om nøkkelinformantene og kjentmennene

Denne gangen har 28 anonyme nøkkelinformanter bidratt, utvalgt på bakgrunn av deres ekspertkunnskap om rusmiddelbruk i Bergen. Informantene består av fagfolk, rusmiddelbrukere og personer som er tett på ulike ungdomskulturer, eksempelvis discjockeyer og ansatte i utelivsbransjen. Informantene rapporterer ved å besvare et

spørreskjema hver 6. måned. I tillegg til nøkkelinformantene, har 16 kjentmenn bidratt med informasjon via spørreskjema. Kjentmenn er enten rådgivere, inspektører, lærere eller helsesøstre ved ungdomsskoler i Bergen kommune. Dette er personer som både observerer og har kjennskap til rusmønstre og trender blant skoleungdom i Bergen.

Spesialfokus

Rapporten inneholder denne gangen to spesialfokus, begge i regi av Stiftelsen Bergensklinikkene. Det ene er en oppsummering av skoleundersøkelsen i Bergen, Ungdom og rusmidler 2006, det andre omhandler en evaluering av prosjektet «To Do or Not to Do?», et forebyggende program basert på ung til ung-formidling.

Endringer i datakilder

Føre Var samler inn data om narkotikabeslag i Bergen, både fra Hordaland politidistrikt og Kripos¹. Begge kildene er av interesse for å få et bilde av lokale variasjoner knyttet til tilgjengelighet og bruk av ulike rusmidler. Disse to kildene skal i stor grad samsvare, men vil likevel innimellom ha varierende data. Politiet i Bergen registrerer sine funn i forkant av at de sendes til Kripos for analyser, mens data fra Kripos kommer etter analysering. Noen ganger vil det være knyttet usikkerhet til dem pga forsinkelser i analyseringen. Kripos forklarer feilmarginen med et etterslep i analyse av innsendt materiale til laboratoriet, da Føre Var fikk utlevert dataene. I rapporten presenterer vi funn fra begge kildene, mens vi i analyse-tabellen bruker data fra politistasjonene i Bergen kommune, der disse forefinnes og data fra Kripos ved medikamentbeslag, se appendiks nr.1.

Internettsiden og databasen til Noabuse.com, har denne gangen ikke vært mulig å komme inn på, og det er følgelig ingen data herfra i denne rapporten. Den rusfaglige avisen Folket, ble lagt ned våren 2006, og er ikke lenger en aktuell kilde. Nytt denne gangen, er at vi har tatt inn igjen to tidligere mediekilder, fordi de igjen tilfredsstillende krav vi setter til å være kilde. Det er Fanaposten, en lokalavis for to bydeler i Bergen, og Pillreports.com, en nettside om ecstasy.

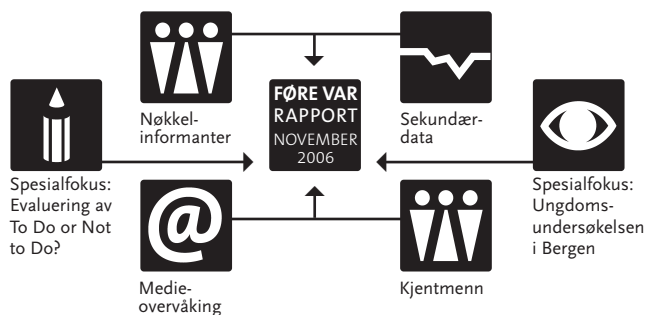
Nytt ellers i denne rapporten, er at vi har spurt nøkkelinformantene om flere medikamenter enn tidligere. Dette gjelder for medikamentene Paralgin forte, Stesolid,

¹Dataene fra Kripos inneholder data fra narkotiske beslag gjort i Bergen, både beslag gjort av Bergen regiontollsted eller politikamrene lokalt i Bergen kommune.

Flunipam, Sobril og Rivotril. Vi har også tatt i bruk elektronisk spørreskjema for innhenting av data fra kjentmennene.

Er det ønskelig med en mer detaljert beskrivelse av metode og Førre Var-prosessen, vises det til tidligere Førre Var-rapporter eller: «*Tidligere rapportering av fremvoksende rusmiddeltrender: Førre Var-systemet*» (Mounteney og Leirvåg, 2005).

Bildet av rustendenser i Bergen som presenteres i denne rapporten baseres på kilder som vist i illustrasjonen under.

Hovedfunn fra vår til høst 2006

- Økning i bruk og tilgjengelighet av anabole steroider
- Fortsatt økning i misbruk og tilgjengelighet av Subutex og metadon
- Fortsatt nedgang i misbruk og tilgjengelighet av Temgesic og Rohypnol
- Stabilisering i tilgjengelighet av Xanor
- Nedgang i alkoholbruk blant elever på 8. og 10. klassetrinn

Økning i bruk og tilgjengelighet av anabole steroider

- Data fra andre tollregioner på personer som er bosatt i Bergen, viste en sterk økning både i antall beslag og i mengde beslaglagte dopingpreparater.
- Kripos og Hordaland politidistrikt rapporterer en økning i beslaglagt mengde. Antall beslag var derimot stabil for politi og nedadgående for Kripos.
- Nøkkelinformantene rapporterte om en sterk økning i tilgjengelighet og gradvis økning i bruk av anabole steroider. De fleste kommer fra risiko-/det tunge miljøet og det sivile samfunn.
- Informantene mente at bruk av anabole steroider førte til problemer som aggressivitet, tap av venner og økonomiske vansker.
- Den vanligste inntaksmåten er å injisere preparatene, og «bol», «russere» og «russerdop» er slenguttrykk for anabole steroider.
- Det var få av kjentmennene som kjente til bruk av anabole steroider blant skoleungdom, og de rapporterte om en stabil situasjon.
- Bergensavisen og Fanaposten har hatt flere artikler om bruk av doping blant unge menn, med bred dekning av en sak om en ung fotballspiller som ble tatt for doping.
- På internett har det vært en sterk økning i samtalefrekvens på pratesidene til Norshroom, mens Dopingtelefonen og nettsidene til Fitnessprat har hatt diskusjoner og spørsmål om ulike preparater.

Fortsatt økning i misbruk og tilgjengelighet av Subutex og metadon

Både Subutex og metadon er medikamenter som brukes i behandlingen av opiatavhengige gjennom LAR-programmet.

Subutex

- Beslag av Subutex var enten stabilt eller nedadgående i denne perioden. Bergen fengsel rapporterte ingen endring i forhold til antall positive urinprøver på buprenorfin.
- Legalt salg av Subutex har økt med 44% hos Vitusapotek Nordstjernen.
- Nøkkelinformantene rapporterte om økning både i bruk og tilgjengelighet av Subutex. Det er et flertall fra risiko-/det tunge miljøet som rapporterer dette.
- I likhet med forrige halvår, oppga informantene at Subutex vanligvis blir tatt som injeksjon, mens den nest mest brukte inntaksmåte er i tablettform. Cirkaprisen var stabil, 400-500 kroner for en 8 mg tablett.
- Både RUStelefonen og LMS har hatt en sterk økning i antall innkomne telefonsamtaler om Subutex.
- Bergensavisen hadde en sterk økning i artikler om Subutex sammenlignet med forrige halvår. Nettpraten til Norshroom har hatt noen få treff på Subutex, mot at det i forrige periode ikke var noen.

Metadon

- I følge Kripos har det vært en stabil situasjon i antall metadonbeslag, men en sterk økning i mengde som er beslaglagt. Hordaland politidistrikt rapporterte om en gradvis økning i antall beslag av metadon og en sterk økning i beslaglagt mengde. Det må imidlertid bemerkes at det er snakk om få brukerdoser.

- Rustelefonen har hatt noen flere samtaler, mens LMS har hatt en stor økning i antall innkomne samtaler relatert til metadon i denne perioden.
- Nøkkelinformantene rapporterte om ingen endring verken i bruk eller tilgjengelighet av metadon.
- Bergensavisen har hatt en kraftig økning i antall metadonrelaterte artikler og metadon har vært mye diskutert på nettpraten til Norshroom.

Fortsatt nedgang i misbruk og tilgjengelighet av Temgesic og Rohypnol

Temgesic er et syntetisk opioid som inneholder buprenorfin og brukes til behandling av sterke smerter, eksempelvis kreft.

- Kripas har hatt en sterk nedgang i antall beslag og beslaglagt mengde Temgesic i Bergen.
- Vitusapotek Nordstjernen rapporterer om en gradvis nedgang i salget av Temgesic.
- Flertallet av nøkkelinformantene hadde ikke kjennskap verken til bruk eller tilgjengelighet av Temgesic. Blant de med kjennskap, var et flertall fra risiko-/det tunge miljøet, og de rapporterte om nedgang i bruk og ingen endring i tilgjengelighet.
- Injisering ble oppgitt som mest brukte inntaksmåte og prisen var ca 40-80 kroner for en tablett på 0,4 mg. «Temmere» og «temmiser» oppgis som slenguttrykk.
- Temgesic har ikke vært omtalt i lokalmedia eller på Norshroom sin nettprat. Det har vært skrevet lite om Temgesic i nasjonale fag- og debattblader.

Rohypnol er et innsovningsmedikament i benzodiazepin-klassen.

- Kripas rapporterer om en sterk nedgang både i antall beslag og beslaglagt mengde av Rohypnol.

- Bergen fengsel har hatt nedgang i positive urinprøver.
- Vitusapotek Nordstjernen har solgt 17% mindre Flunipam (et benzodiazepin med virkestoffet flunitrazepam, det samme som i Rohypnol).
- Nøkkelinformanter rapporterte om en sterk nedgang både i bruk og tilgjengelighet av Rohypnol.
- Den vanligste måten å innta Rohypnol på var å ta det som tabletter og den nest mest brukte var injisering. Cirkaprisen var 50-80 kroner for en tablett på 2 mg. Slenguttrykk er «rypper», «hyppere», «grønne» og «nøtter».
- Fem kjentmenn hadde kjennskap Rohypnol. De rapporterte at det blant ungdomsskoleelevene var nedgang både i bruk og tilgjengelighet.
- Både LMS og RUStelefonen hadde en økning i henvendelser om Rohypnol.
- Generelt har det vært liten dekning av Rohypnol i media i denne perioden, men på nettpraten til Norshroom var det registrert sterk økning i antall treff.

Stabilisering i tilgjengelighet av Xanor

Xanor er et legemiddel i benzodiazepinklassen som virker dempende på sentralnervesystemet.

- Kripas har gjort færre beslag, men har beslaglagt større mengder av Xanor.
- Bergen fengsel har ikke gjort noen funn og det var en gradvis nedgang i positive urinprøver på alprazolam (virkestoffet i medikamentene Xanor og Alprazolam) i den siste perioden.
- Vitusapotek Nordstjernen har hatt en gradvis nedgang i salget av Xanor.
- Under halvparten av nøkkelinformantene hadde kjennskap til dette legemiddelet og primært var

de fra risiko-/det tunge miljøet. De rapporterte om en gradvis økning både i bruk og tilgjengelighet.

- Informantene sa at Xanor vanligvis ble tatt som tablett og nest vanligste inntaksmåten var å injisere preparatet. Prisen var ca. 50–70 kroner pr. tablett, og viser ingen endring.
- RUStelefonen har hatt tilnærmet samme antall samtaler som i forrige periode og det har vært liten interesse for Xanor i media.

Nedgang i alkoholbruk blant elever på 8. og 10. klassetrinn

Fra ungdomsundersøkelsen 'Ungdom og Rusmidler' 2006 finner vi:

- Flere ungdommer som ikke drikker alkohol og færre som drikker ofte.
- Uendret debutalder.
- Jentene drikker nå nesten like mye som guttene, og like ofte som dem.
- Jentene får antagelig et høyere promillenivå enn guttene når de drikker og er mer utsatt for vansker av ulikt slag: krangel, skader, problem i forhold til foreldre, uønskede seksuelle erfaringer.
- Guttene blir mer utagerende når de drikker.
- Alkoholbruk i alle fritidsmiljøer og uavhengig av skoletrivsel.
- Blant de få som direkte mistrives er det øket alkoholbruk.
- Flertallsmisforståelse fremdeles gjeldende: ungdom som ruser seg mye, tror det er vanligere enn det i virkeligheten er.
- De fleste foreldre er nokså restriktive i forhold sine barns alkoholvaner.

- Klar sammenheng mellom restriktive foreldregler og mindre alkoholbruk og beruselse hos barna.

Stabilt når det gjelder overdosedødsfall

I denne perioden var det registrert syv overdosedødsfall i Bergen kommune, fem menn og to kvinner. Dette er én person mer enn i perioden oktober til mars 2006.

RUSSPESIFIKKE FUNN

Nedenfor presenteres russpesifikke funn fra perioden 1. april til og med 30. september 2006. Dataene blir sett opp mot data fra forrige periode, dvs. oktober 2005 til mars 2006. Unntaket er for alkoholsalg, der en sammenligner samme periode år for år, og data fra Bergen fengsel² der en sammenligner første tertial med andre tertial. Når hallusinogene rusmidler omtales, inkluderer vi LSD, fleinsopp og cannabis. Funn relatert til amfetamin, kokain og ecstasy blir presentert under sentralstimulerende rusmidler. Heroin, metadon, Subutex, Temgesic og Dolcontin presenteres under opioider. Under andre medikamenter og syntetiske stoffer finnes data om anabole steroider, Rohypnol, Xanor, Valium og GHB.

Alkohol

Sammenligner en inneværende periode med perioden april til september 2005, ser det ut til å være et stabilt salg, men tendens til økt tilgang på alkohol. Ser en spesifikt på de ulike salgskildene, har Vinmonopolet og Hansa Borg bryggerier ASA hatt en økning i alkoholsalget, mens Vectura og Coop Hordaland har hatt en nedgang. I tabell 1 nedenfor vises totalsalget for de ulike alkoholkildene på halvårsbasis. Sammenligningsgrunnlaget er samme tidsperiode år for år.

Vinmonopolet i Bergen har i inneværende periode hatt en økning på 4,7%, noe som indikerer at det har vært en relativt stabil situasjon sammenlignet med samme periode for ett år siden. Nedenfor vises salgstillene for de spesifikke alkoholtypene.

Sammenlignet med samme periode i fjor, har Vectura hatt en nedgang på 13% i totalsalget for alkohol. Det er en generell nedgang i alle typer varer. Den største nedgangen har vært i salget av brennevin, med 44%. Hansa Borg bryggerier ASA har hatt en økning på 11,1% i det totale salget denne perioden, sammenlignet med samme periode i 2005. Denne gangen var det salg av sterkøl, cider og pils som trakk opp. Sterkøl har hatt en økning på 29,9%, mens salget av cider og pils har økt med henholdsvis 27,8% og 11,0%. Verdt å merke seg er at svakvin denne gangen har hatt en nedgang på 17,4%. Salg av rusbrus har fortsatt den samme nedgangen som vi har sett de siste periodene, nå med 22,6%.

Coop Hordaland har hatt en nedgang i totalsalget på 5,2%, sammenlignet med samme periode i 2005. Ser en spesifikt på de ulike varetypene, viser salget av rusbrus en nedgang på 23,1%. Dette var også tendensen i forrige periode. Det er også en nedgang i salg av øl på 5,8%, mens salget av cider har hatt en økning på 9,3%.

Blant personer i behandling i Stiftelsen Bergensklinikene var alkohol, også denne gangen, hovedrusmiddel

for de fleste pasientene. Av 402 personer i behandling, svarte 49,1% at alkohol var hovedrusmiddelet. Sammenlignet med forrige periode, er det nå 6,7% flere kvinner som oppgir alkohol som hovedrusmiddel. I inneværende periode var det færre personer i behandling, noe som gir utslag i hovedtabellen, ved at det for alle rusmidlene viser en nedgang i antall personer i behandling.

15 av 16 kjentmenn rapporterte at alkohol var det rusmiddelet som var mest brukt blant skoleungdom. På spørsmål om brukstrender, svarte de at det var en gradvis økning. Flertallet av kjentmennene hadde ikke oservert bruk av cider, vin og brennevin blant ungdomsskoleelever i denne perioden. På spørsmålet om kjennskap til tilgjengelighet for alkohol, rapporterte de ingen endring. Vi var og interessert i å vite hvilke helse og/eller sosiale skader eller problemer alkohol skapte for elevene. Et av problemene som ble rapportert var trøtte og slitne elever om mandagene på grunn av festing i helgene. Fravær, mobbing, støy og snakking rundt helgens hendelser, hode- og magesmerter var også problemer som ble trukket frem. I likhet med forrige halvår, svarte kjentmennene at alkohol ofte ble brukt i kombinasjon med hasj, men og i kombinasjon med piller.

I følge kjentmenn og nøkkelinformanter var tendensene for de ulike alkoholtypene som følger i tabell 4.

I likhet med kjentmennene, oppga et flertall av nøkkelinformantene at alkohol var det rusmiddelet som ble mest brukt i deres omgangskrets. Fordelt på de tre hovedarenaene, rapporteres alkohol som mest brukte rusmiddel på utelivsarenaen og i det sivile samfunn, mens det er nest mest brukt i risiko-/det tunge miljøet. Et flertall var og av den oppfatning at det hadde vært en gradvis økning i bruk av alkohol, og det var primært informantene fra utelivsarenaen og risiko-/det tunge miljøet som viste til denne endringen. Informantene mente at det ikke var noen endringer i tilgjengelighet for alkohol.

²Bergen fengsel rapporterer kun hvert tertial. Dette medfører at data i inneværende periode er fra perioden mai til august 2006. Disse dataene sammenlignes med perioden januar til april 2006.

TABELL 1: ALKOHOLRELATERTE SALGSTALL – APRIL 2002 TIL SEPTEMBER 2006

	April – sept. '02	April – sept. '03	April – sept. '04	April – sept. '05	April – sept. '06
Vinmonopolet	2 054 601	2 142 428	2 069 327	2 139 689	2 239 274
Vectura	72 657	72 732	79 259	93 017	80 717
Hansa	5 837 751	5 799 967	4 854 811	4 992 151	5 546 225
Coop	1 115 276	1 239 992	1 963 738	1 105 379	1 047 448

TABELL 2: SALGSTALL FOR VINMONOPOLET

Alkoholtype	Sum liter solgt i april – sept. 2005	Sum liter solgt i april – sept. 2006
Totalt salg	2 139 689	2 239 274
Alkoholfritt og lettvin	3 120	3 215
Øl ³	11 201	11 421
Svakvin ⁴	1 794 085	1 888 027
Sterkvin ⁵	25 678	24 030
Brennevin ⁶	305 603	312 580

TABELL 3: SALGSTALL FOR HANSA BORG ASA

Alkoholtype	Sum liter solgt i april – sept. 2005	Sum liter solgt i april – sept. 2006
Totalt salg (alkoholholdig drikke)	4 992 151	5 546 225
Øl skatteklasse A (Clausthaler)	80 782	86 520
Øl skatteklasse B (lettøl)	77 587	83 076
Øl skatteklasse D (pils)	4 713 651	5 231 539
Øl skatteklasse F (sterkøl)	3 359	4 362
Rusbrus	22 593	17 481
Cider	144 350	184 496
Svakvin	30 611	25 271

TABELL 4: NØKKELINFORMANTER OG KJENTMENN – RAPPORTERTE BRUKSTRENDER⁷ FOR ULIKE ALKOHOLTYPER

Alkoholtype	Nøkkelinformanter	Kjentmenn
Øl	Gradvis økning	Sterk økning
Cider	Ingen endring	Ingen endring
Rusbrus	Gradvis nedgang	Ingen endring
Vin	Gradvis økning	Gradvis nedgang
Brennevin	Gradvis økning	Gradvis økning
Hjemmebrent	Ingen endring	Ingen endring

³Her registreres sterkøl fra 4.75 til 10% samt cider.

⁴Svakvin kan variere fra 7 til 15%.

⁵Alkoholprosenten her er fra 15-22%.

⁶Brennevin inneholder en alkoholprosent på > 22%.

⁷Skalaen som er brukt er den samme som for bruk og tilgjenglighet, se appendiks 1.

På spørsmålet om hvilke rusmidler som gir mest helse- eller sosiale problemer ut fra informantenes egen forståelse, svarte flertallet også denne gangen at alkohol gir mest slike problemer. Depresjon, angst, vold og atferdsproblemer, overgrep, avhengighet, dårlig økonomi, problemer på skolen og problemer i forhold til familie/venner/kjæreste er noe av det som beskrives.

Politiet i Bergen har registrert totalt 989 personer i drukenskapsarresten siste halvår. Dette er en økning på 8% sammenlignet med perioden oktober 05 til mars 06. Det var flest personer i arresten i april. 92% av de innsatte var menn. 327 personer ble anmeldt for promillekjøring med personskade eller materielle skader i denne perioden. Dette er en økning på 18%, sammenlignet med forrige periode.

Tollvesenet i Bergen har hatt en stabil situasjon i henhold til antall beslag av alkohol i inneværende periode, målt opp mot perioden oktober -05 til mars -06. Når det gjelder beslaglagt mengde alkohol, har det vært en liten økning. Det er beslaglagt 25% mer i perioden april til september 2006, sammenlignet med forrige periode. Tollvesenet i Bergen har hatt flere beslag av brennevin og øl og det er blitt beslaglagt litt større kvanta av disse alkoholtypene. Vin hadde den største nedgangen, og den var på 26,9% i volum og 8,1% i antall beslag. For andre tollregioner har det vært en liten økning i antall beslag på personer med postadresse i Bergen, og en sterk økning i mengde alkohol som ble beslaglagt.

Sammenlignet med 1. tertial, dvs. perioden januar til april 2006, har Bergen fengsel hatt en liten økning i funn av alkohol i 2. tertial (mai til august -06). De har også hatt en økning i antall positive utåndingsprøver.

Det har vært en nedgang i antall personer som har vært i kontakt med RUStelefonen med spørsmål om alkohol i perioden april til september 06. Denne gangen var alkohol det rusmiddelet som fikk flest innringninger, mot nest mest forrige periode. Det var mer enn dobbelt så mange kvinner enn menn som tok kontakt nå, mens det forrige gang var likt fordelt. For LMS⁸ var det en sterk økning i antall innkomne samtaler om alkohol. Dette må sees i sammenheng med den økte registreringen og rapporteringen LMS har gjort i de to siste periodene.

Nasjonale fag- og debattblader⁹ har hatt ulike artikler om alkohol denne perioden. Rus & avhengighet hadde artikler som omhandlet bl.a. en «vodka-krig» som raser i Europa, en politikers ønske om utvidet salgstid for øl i butikkene, ønske om alkoholadvarsler på ølflaskene, barn som lider under foreldres alkoholbruk/-misbruk og japanere som sliter med alkoholproblemer, (rus & avhengighet nr 2,3,4, 2006). Apropos Rus nr. 2/2006

hadde en artikkel fra en ungdomsundersøkelse i Rogaland med overskriften «Ungdom ønsker edru foreldre og venner».

Ungdoms- og trendmagasinene¹⁰ har også hatt artikler om alkohol. Plan B hadde i maiutgaven en artikkel om «Solgangsbrisen» – utestedet fra 08-00, en beskrivelse av hvordan en kan gå fra sted til sted og få alkoholserving nærmest døgnet rundt. Videre har dette magasinet de siste 6 måneder hatt diverse innlegg fra ulike musikkfestivaler og hatt omtaler av artister der alkoholbruk har vært beskrevet. Spirit har i et par innlegg hatt fokus på at det drikkes mer blant ungdom og risiko knyttet til dette. Studvest har skrevet en del om alkoholbruk blant studenter i inneværende periode, og noen innlegg med et kritisk blikk, blant annet med hensyn til fadderuken og det generelt høye alkoholkonsumet blant studenter. Lokalmediene¹¹ dekning av alkohol har vært lik dekningen forrige halvår.

⁸Landsforbundet Mot Stoffmisbruk.

⁹Nasjonale fag- og debattblader er rus & avhengighet, Apropos Rus og Motgift.

¹⁰Dette er magasiner som: plan B, Natt & Dag, Skum, Studvest, Spirit og Blikk.

¹¹Lokalmediene er i dette tilfellet: Bergensavisen og Fanaposten.

Hallusinogene rusmidler (Cannabis, LSD, Fleinsopp)

Hallusinogene rusmidler påvirker sentralnervesystemet og fremkaller sansebedrag, illusjoner og hallusinasjoner. Det finnes mange vekster i naturen som har hallusinogene virkninger, eksempelvis fleinsopp, men hallusinogener kan også fremstilles syntetisk, eksempelvis som LSD. Cannabis har en svak hallusinogen effekt (www.fhi.no), og kommer dermed inn under gruppen hallusinogene rusmidler.

Cannabis¹²

Det ser ut til å være en stabil situasjon i forhold til tilgjengelighet og bruk av cannabis i inneværende periode. Data fra Kripos viser at det har vært færre beslag i denne perioden sammenlignet med perioden oktober-05 til mars-06 og det er en stor nedgang i mengde beslag av cannabis. Hordaland politidistrikt har ikke hatt noen endring i antall beslag, men en gradvis økning i mengde cannabis som er beslaglagt. Tollvesenet i Bergen og andre tollregioner har hatt en sterk nedgang både i forhold til antall beslag og mengde som er blitt beslaglagt. Data fra Bergen fengsel viser at de har hatt en sterk økning i mengden cannabis som er funnet i andre tertial sammenlignet med første tertial, og det har i samme periode vært en gradvis økning i antall positive urinprøver.

Data fra Stiftelsen Bergensklinikkene viser at det i inneværende periode har vært en nedgang i antallet pasienter som oppgir cannabis som det mest brukte rusmiddelet. Ni av seksten kjentmenn opplyste at cannabis var det nest mest brukte rusmiddelet blant ungdomskoleelever i Bergen. Det var ingen endring i bruken blant skoleungdom, men en gradvis økning i tilgjengelighet. Ser man på informasjonen om hvilke helse- og/eller sosiale problemer kjentmennene knyttet opp til bruk av cannabis, svarte de: ukonsentrerte elever, skulking og økende fravær, likegyldighet, depresjoner og søvnløshet. Seks kjentmenn rapporterte at det var gjort funn på eller rundt skoleområdet som kunne knyttes til cannabisbruk, primært utstyr til hasjrøyking. Det var også

gjort funn av hasj. Det er viktig å påpeke at disse funnene kan stamme fra andre personer enn skolens elever. Når det gjaldt kombinasjonsbruk, nevnte ni kjentmenn at cannabis ofte ble kombinert med alkohol.

Nøkkelinformantene rapporterte om en gradvis økning i bruk av cannabis i løpet av de siste seks månedene. Det er et flertall av informanter fra utelivsarenaen som rapporterer om økt bruk av cannabis. Fra det sivile samfunn og risiko-/det tunge miljøet meldes det om en stabil situasjon. Informantene som representerte risiko-/det tunge miljøet, oppga at cannabis var det mest brukte rusmiddelet i omgangskretsen, mens informanter fra uteliv og det sivile samfunn mente cannabis var det nest mest brukte rusmiddelet i deres omgangskrets. Flertallet av informantene var av den oppfatning at brukergruppene har vært stabile, mens et par av dem mente at cannabisbrukere var blitt yngre.

I perioden oktober 05 – mars 06 rapporterte informantene at det ikke var noen endring i tilgjengeligheten av cannabis, og denne tendensen fortsetter i inneværende periode. 15 av 28 informanter mente at cannabis var ett av de tre rusmidlene som ga mest helse og/eller sosiale problemer. Angst, depresjon, psykose, apati, sløvheter, latskap, mangel på ambisjoner og skoleproblemer er vansker som informantene knyttet til bruk av cannabis. Informantene fortalte at cannabis vanligvis ble røykt og at prisen var stabil, cirka 100 kroner pr. gram. Informantene kjente til mange slenguttrykk for cannabis, se tabell 6 neste side.

Sammenlignet med forrige halvår, har det i perioden april til september-06, vært en stor nedgang i antall innkomne samtaler relatert til cannabis til RUStelefonen. Også i denne perioden var det flest kvinner som ringte inn om dette temaet. LMS har ikke hatt endring i forhold til hvor mange som har ringt inn med spørsmål om cannabis.

TABELL 5: CANNABIS

NØKKELINFORMANTER – BRUKSTRENDER ETTER GRUPPE

	Uteliv	Sivile samfunn	Risiko/tunge	Totalt
Sterk økning	3	0	0	3
Gradvis økning	4	2	4	10
Ingen endring	2	6	6	14
Gradvis nedgang	0	1	0	1
Total	9	9	10	28

¹²Cannabis er en samlebetegnelse på materiale fra planten Cannabis sativa. Planten inneholder en lang rekke substanser som har fellesbetegnelsen cannabinoider, der det aktive virkestoffet er THC (www.fhi.no).

¹³Med andre tollregioner menes beslag gjort andre steder i landet av andre tollregioner på personer med postadresse i Bergen.

Dopingtelefonen har fått noen spørsmål om hasj på nettpraten som de henviste videre til RUStelefonen. Norshroom har i denne perioden, som i den forrige, hatt et høyt antall henvendelser om cannabis. Bergensavisen har hatt en jevn dekning av cannabis ut fra antallet registrerte treff på lokalmedienes nettsider. Likt med halvåret før, har nasjonale fag- og debattblader i inneværende periode hatt cannabisrelaterte artikler. Rus & avhengighet hadde et par artikler som omhandlet økt toleranse for illegale rusmidler både i Norge og Sverige (rus & avhengighet nr 3, 2006). Motgift hadde, bare i en utgave, hele 11 notiser relatert til bruk og beslag av cannabis (Motgift nr 2, 2006). Ungdoms- og trendmagasiner har i siste periode hatt noen omtaler av cannabis. Spirit har i alle sine utgaver dette halvåret, i spørrespalten om rus, svart på spørsmål om hasj. Studvest omtaler hasj i en artikkel relatert til rusbruk og helseskader blant studenter (Studvest, nr 13-06).

TABELL 6: SLENGUTTRYKK FOR CANNABIS

Slenguttrykk	Varianter i skrivemåte
Bom	bom, bong
Brunt	
Bønne	
Fjodde	
G	
Gallar	gallar, gall, galar, ganja, gaslar
Grønt	
Joint	
Pot	
Rev	
Røyk	
Tjall	tjall, fjall
Ves	ves, hves

LSD¹⁴

I inneværende periode ser det ut til å være en gradvis nedgang for LSD. Sammenlignet med forrige halvår, viser data fra Hordaland politidistrikt at det har vært en sterk nedgang både i antall beslag og mengde LSD som ble beslaglagt.

24 av 28 nøkkelinformanter sa at de ikke hadde observert eller kjente til bruk av LSD i sin omgangskrets. Det var noen få informanter fra risiko-/det tunge miljøet og utelivsareaen som hadde slik kunnskap og sammenlignet med forrige periode, sa de at det var en gradvis nedgang i bruk, men ingen endring i tilgjengelighet. «Syre» og «tripp» var også denne gangen de slenguttrykkene som informantene kjente til.

RUStelefonen har, i likhet med forrige periode, hatt svært få samtaler om LSD. Bergensavisen har hatt en gradvis nedgang i antall treff på sine nettsider, og LSD har ikke vært tema i nasjonale fag- og debattblader.

Fleinsopp

I forrige periode var det ingen endring i forhold til bruk og tilgjengelighet av fleinsopp og denne tendensen ser man også for inneværende periode. Tollvesenet lokalt og i andre tollregioner, har ikke hatt noen beslag av fleinsopp. Det er registrert noen få og små beslag av politiet.

Det var registrert få samtaler om fleinsopp hos RUStelefonen. Det har ikke vært noen artikler i lokalpressen i denne perioden, mens det har vært en sterk økning i aktiviteten på nettpraten til Norshroom, sammenlignet med forrige halvår. Denne økningen kan sees i sammenheng med at det nå har vært sesong for sopp. Fleinsopp har ikke vært et tema i nasjonale fag- og debattblader.

På spørsmålet om brukstrender, var det kun to nøkkelinformanter som hadde kjennskap til dette, mens tre informanter sa de hadde kjennskap til tilgjengelighet. I følge informantene med kjennskap til inntaksmåte, ble fleinsopp for det meste spist. «Flein» brukes som slenguttrykk for fleinsopp.

Sentralstimulerende rusmidler (Amfetamin, Kokain, Ecstasy)

Sentralstimulerende rusmidler påvirker sentralnervesystemet, noe som blant annet innebærer at det undertrykker søvnbehov og stimulerer hjerte- og karsystemet (www.fhi.no).

Amfetamin

I denne perioden var det en stabil situasjon for amfetamin. Tollvesenet i Bergen har hatt en sterk nedgang, mens Kripos har hatt en gradvis nedgang i antall beslag og mengde beslaglagt amfetamin i Bergen i innværende periode. Hordaland politidistrikt har også hatt en gradvis nedgang når det gjelder antall beslag, men en gradvis økning i mengde amfetamin som er beslaglagt. Variasjonen hos de to instansene kan være et resultat av etterslep i analysering av innsendt materiale fra Hordaland politidistrikt hos Kripos (se s. 6). I Bergen fengsel har det vært en liten økning i funn av amfetamin og en gradvis økning i antall positive urinprøver. Data fra Stiftelsen Bergensklinikkene viste at for personer i behandling, var det en nedgang på 12,1% som oppga sentralstimulerende midler¹⁵ som det mest brukte rusmiddelet i denne perioden. For de to sistnevnte kildene må det bemerkes at tallmaterialet er lite.

RUSTelefonen har hatt en gradvis økning i antall innringninger relatert til amfetamin, sammenlignet med perioden oktober 05 – mars 06. LMS har hatt en stabil situasjon i forhold til antall samtaler om amfetamin. Lokalmedienes dekning har i denne perioden vært relativt stabil. Det har vært en jevn registrering av antallet treff på Bergensavisens nettsider. På internett var det en liten nedgang i antall treff på nettpraten til Norshroom. Spirit var det eneste av trendmagasinene som i sin spørrespalte om rus, hadde omtale av amfetamin (nr 6-06).

Bruken av amfetamin er mer eller mindre fraværende blant skoleelever (Skutle et. al 2006), og flertallet av kjentmennene hadde ingen kjennskap til at amfetamin er blitt brukt av ungdomsskoleelever i Bergen. Nøkkelinformantene rapporterte i denne perioden en gradvis økning i bruk av amfetamin. Samtidig var de, i likhet med forrige periode, av den oppfatning at det var ingen endring i tilgjengelighet i de siste seks måneder. Amfetamin ble primært injisert og sekundært sniffet. På spørsmålet om pris, sa informantene at den var ca 500-600 kroner for 1 gram. «Speed», «joggesko», «pluss», «løpefart», «guff», «opp», «pepper» og «fart» var slenguttrykk informantene oppgav for amfetamin denne gangen.

Kokain

Også for denne perioden kom det frem et varierende bilde knyttet til bruk og tilgjengelighet av kokain. Data fra Kripos viste en stabil situasjon i antall beslag, og gradvis økning av mengde som ble beslaglagt, men det er lave tall både når det gjelder beslag og mengde. Data fra Hordaland politidistrikt viste en nedgang i antall beslag, og det ble beslaglagt et mindre volum. Tollvesenet hadde heller ikke i denne halvårsperioden noen beslag av kokain. Bergen fengsel har ikke hatt funn eller påvist bruk gjennom positive urinprøver i andre tertial. Dette var også bildet for første tertial 2006. I følge RUSTelefonens data var det en stor nedgang i antall innkomne telefonsamtaler om kokain i denne perioden.

Nøkkelinformantene rapporterte en om gradvis økning i bruk av kokain i perioden april - september 06 sammenlignet med perioden oktober 05 – mars 06. Det var 14 av 28 informanter som oppga at kokain var blitt brukt i

TABELL 7: KOKAIN

NØKKELINFORMANTER – BRUKSTRENDER ETTER GRUPPE

	Uteliv	Sivile samfunn	Risiko/tunge	Total
Sterk økning	0	1	1	1
Gradvis økning	3	1	0	4
Ingen endring	1	3	5	9
Gradvis nedgang	1	0	0	1
Ikke observert	4	4	4	12
Ubesvart	0	0	1	1
Total	9	9	10	28

¹⁵Med sentralstimulerende midler mener en her amfetamin og kokain.

deres omgangskrets. Det var flest fra utelivsarenaen som rapporterte gradvis økning, mens de fra gruppen risiko-/det tunge miljøet som hadde informasjon om kokain, oppga at det var ingen endring i bruk. Fra det sivile samfunn var det et par som rapporterte om økning, mens de fleste av tilbakemeldingene sa ingen endring. Kokain ble rangert som det tredje mest brukte rusmiddelet av informantene fra utelivsarenaen. Tabellen på s.11 viser hvordan informantene fra de ulike arenaene fordelte seg.

Ser vi på den mest brukte inntaksmåten, sa informantene at kokain vanligvis blir sniffet. Fra de som kjente til endring i tilgjengelighet, var svarene ikke entydige. Informanter fra det sivile samfunn og utelivsarenaen rapporterte om økning, mens informantene fra risiko-/det tunge miljøet sa derimot at det var ingen endring i tilgjengelighet. Prisen på kokain er stabil og ble oppgitt til å være fra 800-1200 kroner for ett gram. Slenguttrykk som blir brukt om kokain er: "cola" og "stripe".

I media har det i løpet av de siste seks månedene vært skrevet mer om kokain enn i forrige periode. Denne tendensen så vi også sist. Det har vært en gradvis økning i antall treff på nettsidene til Bergensavisen og avisens papirutgave hadde i september førstesideoppslag flere dager på rad, hvor de beskrev "en kokain-bølge i ute-Bergen" (BA, 20-22/9-06). Samtidig har det vært en sterk nedgang i interessen rundt kokain på Norshroom sin nettpat. Når det gjelder nasjonale fag- og debattblader, hadde rus & avhengighet en artikkel med overskriften: "Alle bruker luksusdopet" (rus & avhengighet nr.4, 2006). Dette innlegget diskuterer funn i tidligere Førre Var rapporter fra Bergen og trekker sammenligninger med utbredelsen av kokain globalt. Det er også omtale av et prosjekt for å bekjempe kokaintilførsel til USA i den samme utgaven. PlanB hadde i sitt sommernummer (juli/avg-06) en artikkel med overskriften "MiamiVice: Kokain-cowboyene rir igjen", som gir et tilbakeblikk på 80-tallets filmhelter. RUStelefonen har hatt flere telefonsamtaler om kokain, sammenlignet med forrige periode.

Ecstasy¹⁶

Det har vært en gradvis nedgang for ecstasy så lenge Førre Var har rapportert. I inneværende periode ser det ut til at den samme nedadgående tendensen fortsetter. Kripos har hatt en sterk nedgang både i antall beslag og mengde av ecstasy. Det må også her bemerkes at det er snakk om svært få beslag, og det er funnet små mengder. Den samme tendensen finner en i dataene fra Hordaland politidistrikt, nedgang både i antall beslag og mengde som er beslaglagt, men her er det større tall å vise til. Tollvesenet i Bergen har i denne perioden ikke hatt noen funn av ecstasy. Bergen fengsel har i andre tertial, sammenlignet med første, hatt en nedgang i antall positive urinprøver.

Bruken av ecstasy er, i likhet med amfetamin, mer eller mindre fraværende blant skoleelever (Skutle et. al 2006), og heller ikke i denne perioden rapporterte noen av kjentmennene at de visste om bruk av dette rusmiddelet.

11 nøkkelinformanter hadde kjennskap til bruk av ecstasy, og flertallet var av den oppfatning at det var nedgang i bruken, se tabell nedenfor.

Nøkkelinformantene oppga ingen endring i tilgjengelighet og at den mest vanlig inntaksmåten for ecstasy var å svelge det som piller. Videre rapporteres at ecstasy sniffes og injiseres, men det er få data på dette. Cirkaprisen var uendret fra forrige halvår og ble oppgitt til å være 150 kroner pr. tablett. «E» og «knips» var de slenguttrykkene som ble oppgitt for ecstasy.

Det kan se ut til at interessen for ecstasy holder seg på et stabilt nivå blant de som bruker nettpraten til Norshroom. Øvrige mediekilder (Bergensavisen og Pillreports), viser en nedadgående tendens. I forrige periode rapporterte RUStelefonen om en gradvis økning i antallet telefonsamtaler om ecstasy. Det ser ut til at denne tendensen nå har snudd, og for inneværende periode viser tallene en sterk nedgang. LMS har hatt en økning i forhold til innkomne samtaler relatert til ecstasy.

TABELL 8: ECSTASY

NØKKELINFORMANTER – BRUKSTRENDER ETTER GRUPPE

	Uteliv	Sivile samfunn	Risiko/tunge	Total
Sterk økning	0	0	1	1
Gradvis økning	0	0	1	1
Ingen endring	0	1	1	2
Gradvis nedgang	2	2	3	7
Ikke observert	7	6	4	17
Total	9	9	10	28

¹⁶Ecstasy kan klassifiseres som både sentralstimulerende og hallusinogent rusmiddel, dette da rusen som fremkalles kan ligne på amfetaminrusen, men den kan også ha likhetstrekk med LSD. Da det vanligvis er den sentralstimulerende virkningen som er dominerende, kategoriseres ecstasy her som sentralstimulerende rusmiddel.

Opioider

(Heroin, Metadon, Subutex, Temgesic, Dolcontin)

Opioider er en fellesbetegnelse på en rekke forskjellige stoffer som kommer fra opiumsvalmuen, eller er kunstig framstilte stoffer med en tilsvarende virkning. I moderne vestlig medisin brukes opioider hyppig i behandling av smerter. Vanlige opioider er heroin, morfin og metadon. Stoffene kan misbrukes og føre til rusmiddelavhengighet. Opioider som Subutex og metadon brukes i legemiddelassistert rehabilitering (www.fhi.no). Når vi i Førre Var rapporterer om legemidler, er det når medikamentene blir brukt på annen måte enn det som er foreskrevet av lege, med andre ord misbruk av et medikament for å oppnå rus.

Heroin

Siden 2002 har det vært en stabil situasjon når det gjelder bruk og tilgjengelighet av heroin i Bergen. For denne perioden kan det derimot se ut til at det har vært en svak økning i tilgjengelighet. Kripos opplyste at det var en sterk nedgang i antall beslag, men en sterk økning i mengde beslaglagt heroin i Bergen i løpet av de siste seks månedene. Dette samsvarer med data gitt av Hordaland politidistrikt. Tollvesenet i Bergen har i denne perioden, i likhet med forrige halvår, gjort beslag av heroin. Antall og mengde er doblet i forhold til forrige periode, men var likevel så små, at de i realiteten ikke utgjorde noen særlig endring. For tollregioner utenfor Bergen var antall beslag få, mens beslaglagt mengde viste en sterk økning. Det var en stabil situasjon fra første til andre tertial iht. mengde heroin som ble funnet i Bergen fengsel. Det ble rapportert om en økning i positive urinprøver på opiater i forrige rapport og denne økningen ser vi også nå fra første til andre tertial. Sammenlignet med forrige halvår, var det færre personer i behandling ved Stiftelsen Bergensklinikkene som oppga at heroin eller andre opiater var det mest brukte rusmiddelet.

Det var mest nøkkelinformanter fra risiko-/det tunge miljøet som kjente til bruk og tilgjengelighet av heroin. I likhet med forrige halvår, sa et flertall av dem at det ikke var noen endringer. På spørsmålet om hvilke inntaksmåter som var mest brukt, sa de av informantene som svarte på det, at heroin primært ble injisert, sekundært røykt og tredje inntaksmåte som ble oppgitt var sniffing. Heller ikke denne gangen var det mange av informantene som kjente til pris på heroin, men den ble oppgitt til å være ca 250 kroner for 1/8 gram. Prisen har vært uendret de to siste årene. Slenguttrykk som «minus», «smekk», «dop», «brunt» og «ned» ble nevnt for heroin denne perioden.

Sammenlignet med forrige halvår, har RUStelefonen hatt en svak økning i antall innringninger om heroin. LMS har ikke hatt noen endring. Det har vært en stabil situasjon i forhold til omtale av heroin i lokalpressen. På nettpraten til Norshroom har det også vært en stabil situasjon i antall treff i denne perioden. Sammenlignet med forrige periode, har det nå vært skrevet noe mer om heroin i fag- og debattblader. I rus og avhengighet nr 3-06 skrives det om «Heroin på resept i Tyskland», og i nr 4-06 er det en artikkel om en norsk politiker som foreslår utdeling av gratis heroin til tunge rusmiddelmissbrukere for å øke deres livskvalitet.

Metadon

Metadon brukes i flere land i behandling av opiat-avhengige. Metadon har lignende egenskaper som for eksempel heroin og kan derfor dempe de fysiske abstinenssymptomene ved heroinavbrudd, og dermed trangen til inntak av heroin og andre opioider (www.shdir.no). Tidligere har vi stort sett rapportert om en stabil situasjon for metadon. Denne gangen ser vi imidlertid en endring i dette bildet, med en økning i tilgjengeligheten. I følge Kripos har det vært en stabil situasjon i antall beslag, men sterk økning i mengde som ble beslaglagt, sammenlignet med forrige periode. Hordaland politidistrikt rapporterte om en gradvis økning i antall beslag og en sterk økning i beslaglagt mengde metadon. Det må her bemerkes at det er snakk om få brukerdoser. Bergen fengsel hadde ingen endring i antall positive urinprøver fra første til andre tertial.

Nøkkelinformantene var av den oppfatning at det i inneværende periode ikke var noen endring, verken i bruk eller tilgjengelighet av metadon. Metadon blir vanligvis drukket. Det var ikke gitt informasjon om pris eller slenguttrykk for metadon.

RUStelefonen har hatt noen flere samtaler, mens LMS har hatt en stor økning i antall innkomne samtaler relatert til metadon i denne perioden. Bergensavisen har hatt en kraftig økning i antall metadonrelaterte artikler. I motsetning til tidligere rapporter, er metadon denne gang blitt mye diskutert på nettpraten til Norshroom. Blant nasjonale fag- og debattblader, kunne en lese i rus & avhengighet om norsk politikk og ideologi i forhold høy dosering av metadon og Subutex i legemiddelassistert rehabilitering, sammenlignet med andre land, (rus & avhengighet nr 4, 2006).

Subutex¹⁷

Subutex er et syntetisk opioid, der buprenorfin er den aktive substansen. Subutex brukes til substitusjonsbehandling ved opiatavhengighet, i sammenheng med medisinsk, psykologisk og sosial behandling (www.felleskatalogen.no). Forrige halvår ble det rapportert om en økning i misbruk og tilgjengelighet av Subutex og denne tendensen fortsetter i perioden april – september 06. Kripes hadde ingen endring i antall beslag i Bergen, men en gradvis nedgang i beslaglagt mengde. I perioden oktober 05 – mars 06 ble det gjort noen få beslag av Subutex hos Tollvesenet i Bergen, mens det for innværende periode ikke var noen funn. Bergen fengsel rapporterte ingen endring i forhold til antall positive urinprøver på buprenorfin¹⁸ fra første til andre tertial. Det har ikke vært gjort noen funn av Subutex i fengselet i de to siste periodene. Vitusapotek Nordstjernen har hatt en økning på 44% i salg av Subutex i denne perioden, i motsetning til forrige, da de rapporterte om en reduksjon på ca 20%. Apoteket forklarer dette med økt salg til pasienter i LAR-behandling.

Nøkkelinformantene rapporterte denne gangen om økning i bruk av Subutex. Også denne gangen er det et flertall fra risiko-/det tunge miljøet som rapporterer dette (tabell 9). Informantene rapporterte at det har vært en gradvis økning i tilgjengelighet i løpet av de 6 siste månedene. I likhet med forrige halvår, oppga de at Subutex vanligvis blir injisert, mens den nest mest brukte inntaksmåte er

å ta det i tablettform. Cirkaprisen ble sagt å være 400-500 kroner for en 8 mg tablett. Dette er samme pris som ble oppgitt i de to foregående rapportene. «Sub» ble rapportert som slenguttrykk for Subutex.

Bergensavisen hadde en sterk økning i artikler om Subutex sammenlignet med halvåret før. Nettpraten til Norshroom har hatt noen få treff på Subutex, mot at det i forrige periode ikke var noen. Det har vært få artikler i nasjonale fag- og debattblader om Subutex. Som nevnt under metadon, var det en artikkel som beskrev norske retningslinjer i forhold til dosering av LAR-legemidler (rus og avhengighet nr. 4, 2006). RUStelesonen har hatt noen samtaler om Subutex, som gir en økning i antall innringninger, sammenlignet med sist periode. LMS har også i denne perioden hatt en sterk økning i antall innkomne telefonsamtaler, slik det også var forrige halvår.

Temgesic

Temgesic er et syntetisk opioid som inneholder buprenorfin. Temgesic brukes til behandling av sterke smerter, eksempelvis kreft (www.felleskatalogen.no). Kripes har i innværende periode hatt en sterk nedgang i antall beslag og beslaglagt mengde Temgesic i Bergen. Vitusapotek Nordstjernen rapporterer om en gradvis nedgang i salget av Temgesic. Som nevnt under Subutex, har Bergen fengsel ikke hatt noen endring i positive urinprøver på buprenorfin.

TABELL 9: SUBUTEX

NØKKELINFORMANTER – BRUKSTRENDER ETTER GRUPPE

	Uteliv	Sivile samfunn	Risiko/tunge	Total
Sterk økning	0	0	1	1
Gradvis økning	1	1	5	7
Ingen endring	0	3	1	4
Ikke observert	8	5	3	16
Total	9	9	10	28

TABELL 10: TEMGESIC

NØKKELINFORMANTER – BRUKSTRENDER ETTER GRUPPE

	Uteliv	Sivile samfunn	Risiko/tunge	Total
Gradvis økning	1	0	0	1
Ingen endring	0	2	2	4
Gradvis nedgang	0	0	1	1
Sterk nedgang	0	0	2	2
Ikke observert	8	7	5	20
Total	9	9	10	28

¹⁷Subutex og Temgesic er morfinlignende preparater som inneholder buprenorfin. For mer informasjon se kortrapporten Førre Var nr 1, 2006.

¹⁸Dette kan være både Subutex og Temgesic.

¹⁹Se fotnote nr. 22.

I likhet med forrige periode, har ikke LMS' hjelpetelefon hatt samtaler om Temgesic, mens RUStelefonen har hatt noen få, mot ingen i forrige periode. Temgesic har ikke vært omtalt i lokalmedia eller på Norshroom sin nettpat og det har vært skrevet lite om preparatet i nasjonale fag- og debattblader.

Flertallet av nøkkelinformantene hadde ikke kjennskap verken til bruk eller tilgjengelighet av Temgesic. Blant de som kjente til bruk, var et flertall fra risiko-/det tunge miljøet, og de rapporterte om en gradvis nedgang. Verdt å merke seg denne gangen, er at det er flere fra denne gruppen som ikke kjente til bruk av Temgesic, enn det som ble registrert i forrige periode.

Informantene rapporterte om ingen endring i tilgjengelighet i løpet av de siste seks månedene. «Temmere» og «temmiser» er slenguttrykk for Temgesic. Mens det i perioden oktober 05 – mars 06 var omtrent like mange informanter som sa Temgesic vanligvis ble injisert eller tatt som tabletter, er injeksjon oppgitt som mest brukte inntaksmåte i denne siste perioden. Prisen på Temgesic har ikke endret seg, og ble oppgitt til å være ca 40-80 kroner for en tablett på 0,4 mg.

Dolcontin

Dolcontin er morfintabletter med lang virketid. Medikamentet brukes mot sterke smerter, spesielt kreft smerter. I løpet av de siste årene har bruk og tilgjengelighet av Dolcontin vært stabil. Denne tendensen fortsetter i inneværende periode. Det ser ut til å være lite misbruk av dette medikamentet i Bergen i dag. Vitusapotek Nordstjernen rapporterte om en gradvis økning i salg av Dolcontin i perioden april – september 06.

Nøkkelinformantene var av den oppfatning at det var ingen endringer verken i bruk eller tilgjengelighet i løpet av de siste seks månedene og det var i hovedsak informanter fra risiko-/det tunge miljøet som hadde kjennskap til Dolcontin. Det var flest informanter som oppga at Dolcontin vanligvis blir injisert, deretter ble tatt som tabletter og sniffing nevnt som inntaksmåter. Cirkaprisen ble oppgitt til å være 100-200 kroner for en 100 mg tablett og er den samme som sist. «Dolkiser» var det slenguttrykket som ble nevnt for dette preparatet.

I motsetning til forrige periode, var det denne gangen ingen innslag om Dolcontin i lokalmedia. Nettpraten til Norshroom hadde heller ingen samtaler om Dolcontin. Sammenlignet med forrige halvår, gir dette en gradvis nedgang.

Andre medikamenter og syntetiske stoffer (Anabole steroider, Rohypnol, Xanor, Valium, og GHB)

Anabole steroider

Anabole steroider er navnet på en gruppe syntetiske stoffer som har samme biologiske virkninger som androgener (mannlige kjønnshormoner). Det finnes flere ulike klasser av anabole steroider, og dets virkninger og bivirkninger varierer i betydelig grad etter kjemisk struktur og etter om de gis som injeksjoner eller tabletter.

I forrige periode ble det rapportert om en stabil situasjon, mens for inneværende periode viser en sammenfatning av våre data en sterk økning både i bruk og tilgjengelighet av anabole steroider. Hordaland politidistrikt viser til en stabil situasjon i forhold til antall beslag, mens det i løpet av de siste seks månedene har vært en sterk økning i mengde. Kripos har hatt en nedgang i antall beslag, samtidig som mengden dopingmidler som er blitt beslaglagt viser en gradvis økning. Tollvesenet i Bergen har hatt ett beslag av en liten mengde. Data fra andre tollregioner på personer som er bosatt i Bergen, viser en sterk økning både når det gjelder antall beslag og mengde beslaglagte dopingpreparater. En vet at mange bestiller dopingmidler over internett og får varene sendt med posten. Alle beslag gjort av andre tollregioner, er via post.

Av nøkkelinformantene som hadde kjennskap til bruk av anabole steroider, kommer de fleste fra risiko-/det tunge miljøet og det sivile samfunn. Tendensen denne gangen var en gradvis økning i bruk. Ser en på tilgjengelighet, rapporterte informantene om en sterk økning. Her var det en overvekt fra gruppen det sivile samfunn.

Noen av informantene mente at bruk av anabole steroider førte til helsemessige og/eller sosiale problemer. Aggressivitet, tap av venner og økonomiske vansker ble nevnt som problemområder. Injisering sies å være den vanligste inntaksmåten. Sekundært blir anabole steroider tatt som tabletter. I likhet med tidligere rapporter, var det ikke mange av informantene som kjente til pris på dopingmidler og det var stor variasjon i det som ble oppgitt. «Bol», «russere» og «russerdop» er slenguttrykk for anabole steroider.

Et flertall av kjentmennene sa også denne gangen at de ikke kjente til bruk av anabole steroider blant skoleungdom i Bergen. De som hadde informasjon om dette, rapporterte om en stabil situasjon både i forhold til bruk og tilgjengelighet.

TABELL 11: ANABOLE STEROIDER

NØKKELINFORMANTER – BRUKSTRENDER ETTER GRUPPE

	Uteliv	Sivile samfunn	Risiko/tunge	Total
Sterk økning	0	1	1	2
Gradvis økning	1	1	0	2
Ingen endring	0	4	6	10
Gradvis nedgang	1	0	0	1
Ikke observert	7	3	3	13
Total	9	9	10	28

TABELL 12: ANABOLE STEROIDER

NØKKELINFORMANTER – ENDRING I TILGJENGELIGHET ETTER GRUPPE

	Uteliv	Sivile samfunn	Risiko/tunge	Total
Sterk økning	0	1	1	2
Gradvis økning	1	2	1	4
Ingen endring	0	2	2	4
Ikke observert	8	4	6	18
Total	9	9	10	28

I lokalmedia og fagpressen har det i løpet av de siste seks månedene vært en økning i omtale av anabole steroider. Bergensavisen og Fanaposten har hatt flere artikler om bruk av doping blant unge menn. Begge avisene hadde i august bred dekning av en sak om en ung fotballspiller som ble tatt for doping. Påfølgende artikler avdekket at det var svært utbredt å bruke anabole steroider i et ungdomsmiljø i Fana, og at motivet for å bruke ofte er for å få store muskler og se bra ut. Apropos Rus (nr 2, 2006) hadde en omtale av en konferanse om ungdom og anabole steroider, mens Motgift (nr 2, 2006) hadde en artikkel om illegal produksjon av anabole steroider i lokale «minifabriker» i Stockholm, og beskriver det som en ny trend. RUStelevonen har ikke hatt noen endring i antall samtaler om doping i denne perioden. På internett har det vært en sterk økning i samtalefrekvens på pratesidene til Norshroom. Nettpratene til Dopingtelefonen og nettsidene til Fitnessprat har i likhet med forrige periode, hatt diskusjoner og spørsmål om ulike dopingpreparater.

Rohypnol²⁰

Rohypnol er et innsovningsmedikament i benzodiazepin-klassen. Det har også vært attraktivt i rusmiljøer, og var lett tilgjengelig i begynnelsen av årtusenskiftet. I de to siste årene har vi sett at tilgjengeligheten av Rohypnol har vært nedadgående, og denne tendensen fortsetter i inneværende periode.

Kripos rapporterte om sterk nedgang både i antall beslag og beslaglagt mengde Rohypnol. Tollvesenet i Bergen har ikke hatt noen beslag. Bergen fengsel har hatt noen funn og sammenlignet med første tertial, hatt en nedgang i positive urinprøver i andre. Vitusapotek Nordstjernen har solgt 17% mindre Flunipam (et benzodiazepin med samme virkestoff som Rohypnol).

Nøkkelinformantene rapporterte om en sterk nedgang både i bruk og tilgjengelighet av Rohypnol i løpet av de siste seks månedene. Nedgangen i bruk ble rapportert fra alle de tre hovedgruppene, og spesielt fra risiko-/det

tunge miljøet der 5 av 7 informanter meldte om nedgang, se tabellen nedenfor.

I likhet med tidligere funn, ble det også denne gangen rapportert at den vanligste måten å innta Rohypnol var i tablettform, den nest mest brukte inntaksmåten var å injisere medikamentet. Cirkaprisen ble oppgitt til å være 50-80 kroner for en tablett på 2 mg. Slenguttrykk for Rohypnol er «rypper», «hyppere», «grønne» og «nøtter». Fem kjentmenn hadde kjennskap til Rohypnol. De rapporterte at det blant ungdomsskoleelevene var nedgang både i bruk og tilgjengelighet.

Generelt har det vært liten dekning av Rohypnol i media i denne perioden. Bergensavisen har hatt en gradvis nedgang i antall artikler relatert til Rohypnol. På nettpratene til Norshroom var det registrert sterk økning i antall treff, i motsetning til forrige periode, som viste en gradvis nedgang. LMS hadde en sterk økning i henvendelser om Rohypnol, mens Rustelefonen hadde en gradvis økning. Her må det bemerkes at det er snakk om få samtaler tolt det siste halvåret.

Xanor²¹

Xanor er et legemiddel i benzodiazepinklassen som virker dempende på sentralnervesystemet. Indikasjoner for bruk av dette medikamentet er behandling av panikk-syndrom ([www.felleskatalogen](http://www.felleskatalogen.no)). Sammenlignet med forrige halvårsperiode, ser vi denne gangen at bruken av Xanor har stabilisert seg. Kripos har gjort færre beslag, men har beslaglagt større mengder av Xanor i løpet av de siste seks månedene. Bergen fengsel har ikke gjort noen funn av Xanor i andre tertial, noe de gjorde i første. Det var en gradvis nedgang i positive urinprøver på alprazolam (virkestoffet i medikamentene Xanor og Alprazolam) i den siste perioden. Vitusapotek Nordstjernen har hatt en gradvis nedgang i salget av Xanor.

Det var under halvparten av nøkkelinformantene som hadde kjennskap til bruk og tilgjengelighet av Xanor.

TABELL 13: ROHYPNOL
NØKKELINFORMANTER – BRUKSTRENDER ETTER GRUPPE

	Uteliv	Sivile samfunn	Risiko/tunge	Total
Gradvis økning	0	1	0	1
Ingen endring	0	1	2	3
Gradvis nedgang	1	3	3	7
Sterk nedgang	0	0	2	2
Ikke observert	8	4	3	15
Total	9	9	10	28

²⁰ Rohypnol er et benzodiazepin der virkestoffet er flunitrazepam. Flunipam og Rohypnol inneholder samme virkestoff. Fra 1. august 2004 ble Rohypnol trukket tilbake fra det legale markedet. For mer informasjon se kortversjonen til Førre Var nr 1, mai 2003.

²¹Xanor, med virkestoffet alprazolam, er et preparat med følgende indikasjoner: panikk-syndrom der annen behandling ikke har ført frem eller av spesielle grunner anses uegnet jfr. www.felleskatalogen.no.

Primært var det informanter fra risiko-/det tunge miljøet som kjente til dette legemiddelet. Det ble rapportert en gradvis økning i både bruk og tilgjengelighet (se tabell 14 nedenfor).

I forrige rapport antydte vi at den økte bruken av Xanor kunne forklares med at dette medikamentet til en viss grad «erstatte» Rohypnol. Med dette menes at Xanor misbrukes på samme måte som Rohypnol ble tidligere, som en forsterker til et annet rusmiddel. En viktig forskjell som kommer frem, er at Rohypnol var brukt av personer fra «alle» miljøer, mens Xanor primært er knyttet opp til risiko-/det tunge miljøet. Sett i sammenheng med tidligere rapporter, ser vi at det fortsatt er i risiko-/det tunge miljøet bruken er mest utbredt. Informantene sa at Xanor vanligvis ble tatt som tabletter og nest vanligste inntaksmåte var å injisere det. For innværende periode er prisen oppgitt å være 50–70 kroner pr. tablett, og viser ingen endring.

Selv om tallet er svært lite, har RUStelefonen i denne perioden hatt tilnærmet samme antall samtaler som i forrige periode. I motsetning til sist, har det i inneværende periode vært liten interesse for å rapportere om Xanor i media. Både Bergensavisen og nettpraten til Norshroom har hatt en nedgang i dekning av preparatet. Det blir heller ikke omtalt i nasjonale fag- og debattblader.

Valium

I løpet av de siste to årene har trenden for Valium vært stabil og dette ser ut til å fortsette. Tollvesenet i Bergen har hatt en gradvis nedgang både i antall beslag og beslaglagt mengde Valium. Andre tollregioner har ikke hatt noen endring i antall beslag på personer med postadresse i Bergen, mens de har hatt en gradvis økning i mengde. Bergen fengsel har ikke hatt noen funn av Valium i denne perioden, og antallet positive urinprøver er stabilt sammenlignet med perioden før. Sett i sammenheng med perioden oktober 05 – mars 06, har Vitusapotek Nordstjernen hatt et stabilt salg av Valium.

I følge nøkkelinformantene var det ingen endring verken i bruk eller tilgjengelighet av Valium. I løpet av det siste året er det rapportert at Valium vanligvis blir tatt som tabletter og slik er det også i denne perioden. Cirkaprisen som ble oppgitt var 15-25 kroner for en tablett. Det var få informanter som kjente til slenguttrykk for Valium, men «nøtter» ble rapportert.

Ved søk i Bergensavisens database var det en sterk nedgang i antall treff på Valium. På nettpraten til Norshroom har det også vært en sterk nedgang, sammenlignet med forrige halvår. Det har vært en gradvis økning i innkomne samtaler til RUStelefonen, men antallet henvendelser har vært få. Ungdomsmagasinet Spirit har en spørrespalte om rus, og i juli ble Valium nevnt blant spørsmålene.

GHB

GHB (gammahydroksybutyrat) er et dempende stoff som i en viss utstrekning er brukt som medikament, først og fremst som beroligende middel og sovemiddel. GHB finnes tilgjengelig som farmasøytisk fremstilt preparat, men er også relativt lett å lage illegalt. GHB finnes både som pulverstoff eller som oppløsning i en væske. Som rusmiddel har GHB fått en viss utbredelse de senere år. (www.shdir.no). For innværende periode ble det ikke rapportert om mange endringer for GHB. Det er ikke gjort beslag av GHB i Bergen i inneværende periode. Bergen fengsel har hatt noen positive urinprøver på GHB i andre tertial, men ingen endring sammenlignet med det foregående. Et flertall av informantene hadde ingen kjennskap til verken bruk eller tilgjengelighet av GHB, men de med slik kjennskap mente det ikke var noen endring. Drikking var i følge nøkkelinformantene fortsatt den mest brukte inntaksmåten for GHB.

Av lokalmediene var det kun Bergensavisen som hadde artikler om GHB og sammenlignet med foregående, har det vært en sterk økning i omtaler i denne perioden. På nettpraten til Norshroom har det ikke vært noen endring. RUStelefonen har hatt få samtaler relatert til GHB, men det er ingen endring sammenlignet med forrige periode.

TABELL 14: XANOR

NØKKELINFORMANTER – BRUKSTRENDER ETTER GRUPPE

	Uteliv	Sivile samfunn	Risiko/tunge	Total
Gradvis økning	1	2	4	7
Ingen endring	0	1	2	3
Gradvis nedgang	0	0	1	1
Ikke observert	8	6	3	17
Total	9	9	10	28

KONSEKVENSER AV RUSMIDDELBRUK

En del informasjon som innhentes til Førre Var er rusrelaterte, men ikke russpesifikke, og inneholder viktig informasjon når det gjelder konsekvenser av rusmiddelmissbruk. Disse dataene presenteres nedenfor.

Overdosedødsfall og overdoseuttrykninger

I denne perioden var det registrert syv overdosedødsfall i Bergen kommune, fem menn og to kvinner. Dette er ett overdosedødsfall mer enn i perioden oktober 05 til mars 06. Nedenfor vises antallet overdosedødsfall i Bergen siden Førre Var startet.

Ambulansetjenesten ved Bergen brannvesen rapporterer at det var totalt 208 overdoseuttrykninger i løpet av det siste halvåret. Dette er en økning på 44% sammenlignet med perioden oktober 05 til mars 06. Økningen kan dels forklares ved at det generelt er flere uttrykninger i sommerhalvåret, samt at det i august måned var en topp i antall uttrykninger som relateres til at det var mye rent heroin på markedet i Bergen.

Sprøyteutdeling

Vi vet at flere rusmidler blir injisert, eksempelvis heroin, amfetamin og anabole steroider. Dermed kan salg eller utdeling av sprøyteutstyr være en indikator på bruk av slike illegale rusmidler. På bakgrunn av dette innhentes data fra ulike instanser: Vitusapotek Nordstjernen²² selger utstyr, Straxhuset deler ut til brukere av huset, Utekontaktens tiltak Pro Femmes og Omsorgsbasen for kvinner, drevet av Kirkens Bymisjon, deler begge ut sprøyteutstyr til kvinner i gateprostitusjon. I tabell 15, side 24, vises utdeling og salg av sprøyter og kanyler²³ for inneværende periode.

Utekontakten har hatt en svak nedgang i utdeling av sprøyter og kanyler sammenlignet med perioden okt 05-

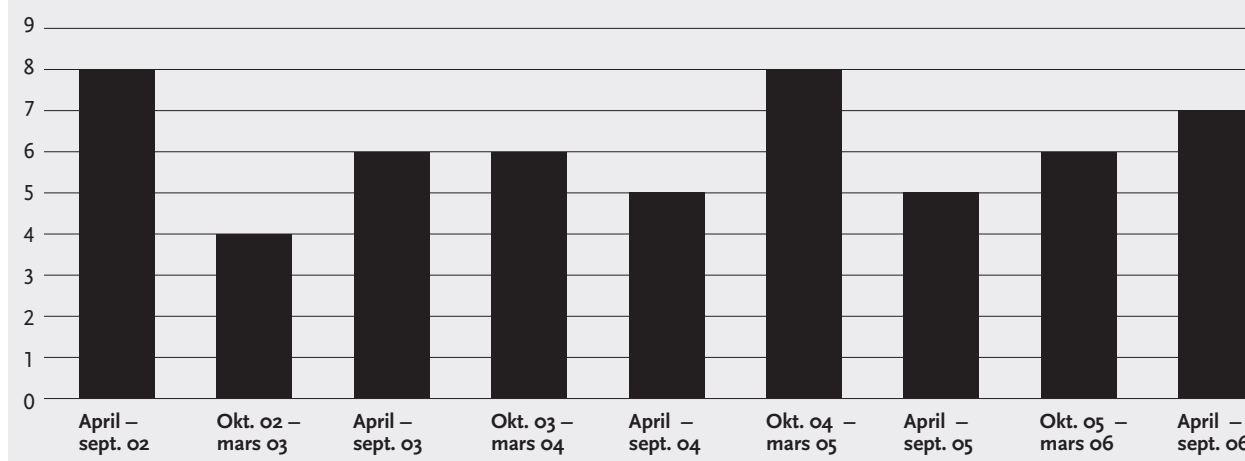
mars 06. Deres tiltak, Pro Femmes, har i deler av inneværende periode hatt ombygging av lokalene. Da var det færre som benyttet seg av tilbudet, med følgende nedgang i utdeling. Etter gjenåpning har de lagt om rutine for utdeling og har ikke lenger begrensning i hvor mye den enkelte får ta med seg. De har også innført selvregistrering ved uttak. Omsorgsbasen for kvinner og Vitusapotek Nordstjernen²⁵ har hatt en økning i henholdsvis utdeling og salg av sprøyteutstyr, mens Straxhuset ikke har hatt noen vesentlig endring. Omsorgsbasen delte forrige gang ut pakker med sprøyter og kanyler, mot at de nå delte ut sprøyter og kanyler enkeltvis (se tabell 15).

Smittsomme sykdommer

I følge Folkehelseinstituttet var det registrert fem nye hiv-positive i Hordaland i inneværende periode, men ingen har fått diagnosen aids. Dette viser en nedgang i antall nyregistreringer, sammenlignet med forrige periode, som hadde en sterk økning. På årsbasis gir dette en stabil situasjon i forhold til personer med nysmittet hiv i Hordaland.

Blant injiserende stoffmisbrukere er forekomst og smitterisiko for hepatitt C relativt høy, ca. 50-70% (jfr. www.fhi.no). I inneværende periode var det registrert 9 nye tilfeller med hepatitt C i Hordaland. Dette er en økning i nyregistreringer, sammenlignet med forrige periode. Nytt i denne perioden, er at det nå er mulig å registrere hepatitt C lokalt for Bergen kommune.

FIG. 2: ANTALL OVERDOSEDØDSFALL I BERGEN FRA APRIL 2002 TIL SEPTEMBER 2006

²²Vitusapotek Nordstjernen er valgt ut pga. at det er det apoteket som har lengst åpningstid og som dermed betjener store deler av befolkningen i Bergen.

²³Sprøyter er selve beholderen, mens kanyler er sprøytespissen.

Sammenlignet med forrige periode, ser vi at for Bergen er det tre nysmittede med hepatitt C, mot fire personer i forrige periode. Dette indikerer at isolert for Bergen, er det en stabil situasjon. Det foreligger ingen opplysninger om hvorvidt de nye hiv- eller hepatitt C smittede er sprøytebrukere. Fig. 3 under viser tendensene for smittsomme sykdommer i perioden fra april 2002 til september 2006.

Legemiddelassistert rehabilitering

Behandlingsdata for legemiddelassistert rehabilitering (LAR) i Hordaland, ved Stiftelsen Bergensklinikkene, foreligger på årsbasis. Dette medfører at data for 2005

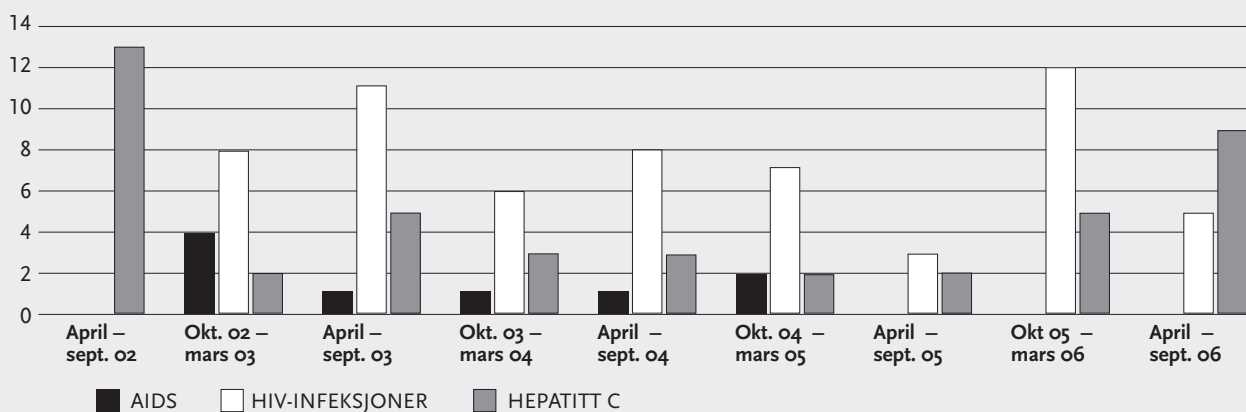
sammenlignes med data for 2004. Fordelingen av antall personer i legemiddelassistert rehabilitering var som vist nedenfor i tabell 16.

Tabellen viser at pr. 31.12.2005 var det 358 personer i legemiddelassistert rehabilitering (LAR) i Hordaland og ble behandlet med metadon eller Subutex. Dette er en økning på 12,5% fra 2004. I 2005 var det 155 pasienter som fikk behandling med metadon og 213 som fikk Subutex²⁶. I Stiftelsen Bergensklinikkene er det en bevisst faglig praksis at alle nye LAR-pasienter behandles med Subutex.

TABELL 15: UTDELING OG SALG AV SPRØYTER OG KANYLER OKTOBER 05 – SEPTEMBER 06

	Oktober 05 – mars 06	April – september 06
Utdeling av kanyler (<i>Straxhuset</i>)	206 080	202 870
Utdeling av sprøyter (<i>Straxhuset</i>)	194 897	190 871
Utdeling av kanyler (<i>Utekontakten</i>)	18 200	16 821
Utdeling av sprøyter (<i>Utekontakten</i>)	9 300	7 864
Salg av kanyler (<i>Vitusapoteket Nordstjernen</i>)	6 750	7 532
Salg av sprøyter (<i>Vitusapoteket Nordstjernen</i>)	2 800	2 950
Salg av pakke med sprøyter og kanyler (<i>Vitusapoteket Nordstjernen</i>)	11 645	12 288
Utdeling av pakker med sprøyter og kanyler (<i>Vitusapoteket Nordstjernen</i>)	11 756	
Utdeling av sprøyter (<i>Omsorgsbasen</i> ²⁴)		14 227
Utdeling av kanyler (<i>Omsorgsbasen</i>)		14 227

FIG. 3: ANTALL NYREGISTRERTE HIV-, AIDS- OG HEPATITT C-TILFELLER I HORDALAND FRA 2002 TIL 2006

TABELL 16: ANTALL PERSONER UNDER LEGEMIDDELASSISTERT REHAB I HORDALAND 2003 – 05

Indikator	Pr. 31.12.2003	Pr. 31.12.2004	Pr. 31.12.2005
Totalt i behandling	252 personer	305 personer	358 personer
Antall personer under metadonbehandling	82 personer	96 personer	155 pasientbehandlinger
Antall personer under Subutexbehandling	170 personer	207 personer	213 pasientbehandlinger

²⁴Omsorgsbasen er et tiltak i Kirkens Bymisjon som retter seg mot kvinner i prostitusjonsmiljøet i Bergen.

²⁵Vitusapotek Nordstjernen opplyser at de har hatt en jevn vekst i salget, til tross for at de har blitt strengere med innkreving av vaktgebyr ved salg av sprøyter, kanyler og pakker på helgedager og etter kl. 20 på hverdager.

²⁶Det totale antall pasientbehandlinger pr. 31.12.2005 var 368, av disse var det ti gjengangere.

SPESIALFOKUS:

Evaluering av To Do or Not to Do?

Et rusforebyggende ung til ung-program

Oppsummering av Stiftelsen Bergensklinikkens evalueringsrapport

Bakgrunn

To Do or Not to Do? er et rusforebyggende undervisningsprogram som benytter seg av ung til ung-metodikk (peer education). Programmet ble utviklet i perioden 2002–2006 på bakgrunn av et initiativ fra kompetansesenteret ved Stiftelsen Bergensklinikkene i samarbeid med Sandsli videregående skole. Utgangspunktet var behovet for å ha et effektivt norskspråklig forebyggingsprogram for ungdomsskoleelever. Målsettingen for programmet er todelt: å bedre ungdoms kunnskap om risiko og skader ved bruk av alkohol og narkotika og utvikle deres ferdigheter knyttet til å håndtere og mestre rusrelaterte situasjoner. Ung til ung-metodikken baseres på at eldre elever opplæres til å kunne gi nøktern informasjon og undervisning til yngre elever.

Om To Do or Not to Do? -programmet

Den endelige målgruppen for programmet er elever på 9. klassetrinn. Mellomliggende målgrupper er elever i videregående skole (ung til ung-formidlere), som gjennomfører programmet i ungdomsskolene, samt foreldre, som blir inkludert gjennom et informasjonsmøte. To Do or Not to Do? strekker seg over to måneder, der ung til ung-formidlernes opplæring går over fire uker og gjennomføringen av programmet i ungdomsskolene går over de resterende fire. Totalt gjennomgår ung til ung-formidlerne 22 skoletimer med opplæring. I ungdomsskolene gjennomføres programmet i klasserommet og strekker seg over fire samlinger, hver på to timer.

Evalueringsmål

Programmet ble implementert ved Årstad videregående skole og Gimle ungdomsskole, Bergen, i 2005/2006. Dette var første gang programmet ble prøvd ut på en ny skole og i en ny setting og ble programmets tredje pilot-fase. Denne fasen skulle følges opp med evaluering og rapportering, og målsetting for evaluering av programmet var å finne ut om:

- To Do or Not to Do? -programmet ved Årstad og Gimle skoler var effektivt, målt opp mot dets definerte mål og hensikt?
- Programmet og gjennomføringen av det ytterligere kunne forbedres?

Metode

Evalueringen omfattet:

- Prosessevaluering som bygget på tilbakemeldinger og spørreskjema fra ung til ung-formidlere, lærere, kursledere og veiledere.
- Resultatevaluering av elever på 9. klassetrinn ut fra et semi-strukturert spørreskjema, før og etter gjennomført program.

Følgende kvalitative og kvantitative informasjonskilder ble brukt: et spørreskjema for elever på 9. klassetrinn, et spørreskjema for ung til ung-formidlere, en avsluttende fokusgruppe med kursledere, et kort spørreskjema for lærere, et evalueringsmøte med kurslederne og registrerte observasjoner fra veiledere.

Funn

Evalueringsresultatet i forhold til elever på 9. klassetrinn som deltok i To Do or Not to Do?-programmet, viste følgende:

- Økt kunnskap om helserisiko knyttet til alkohol- og tobakksbruk
- Økt kunnskap om ytterligere risiko og myter ved alkohol- og narkotikabruk
- Færre misforståelser knyttet til andres rusmiddelbruk
- Mindre sannsynlighet for å bruke benzodiazepiner i fremtiden
- Stor selvrapportert nytte av kunnskap og økt trygghet i forhold til å kunne håndtere situasjoner der alkohol og narkotika er tilgjengelige
- Høy tilfredshet totalt med formidlernes fremstilling av programmet.

Evalueringsresultatet i forhold til ung til ung-formidlerne viste høy grad av tilfredshet både med deres egen deltakelse i programmet og med opplæringen de fikk som ung til ung-formidlere.

Konklusjon

Resultatene fra denne siste evalueringen sammenfaller i stor grad med de funn som ble rapportert i en tidligere evaluering av programmet (Mounteney & Lohiniva, 2005), og med litteratur om ung til ung-formidling, da med særlig vekt på:

- Kunnskapsforbedring – evalueringen viser til økning i elevers kunnskaper om effekt og risiko forbundet med bruk av rusmidler og færre misforståelser om andres rusmiddelbruk. Dette er også funnet i evaluering av andre program som benytter ung til ung-formidling.
- Troverdige ung til ung-formidlere – når elevene ble spurt om hva de særlig likte med programmet, var det mange som fremhevet det å motta opplæring fra eldre ungdommer som ikke bare fortalte dem hva de skulle gjøre, men var villige til å diskutere temaene med dem.
- Tilfredshet – det var høy grad av tilfredshet med programmet både hos elever og lærere.

For en kopi av hele rapporten, kontakt Reidun Hesthammer: redh@bergensklinikkene.no eller ring 55 90 86 34.

SPESIALFOKUS:

Ungdom og rusmidler 2006

Utdrag fra en undersøkelse i Bergen kommune om 8. og 10. klassingers forhold til rusmidler, utført av Stiftelsen Bergensklinikkene

Alkohol

Det er en vesentlig økning av andelen ungdommer som nå er avholdende fra alkohol sammenlignet med 2004. Økningen skjer i begge aldersgrupper og for begge kjønn. Det er, på begge klasstrinn, fremdeles flere totalavholdende gutter enn jenter. Det er også en nedgang i andelen som drikker ofte og jevnlig. I 2006 var det 24% av guttene og 30% av jentene på 10. klasstrinn som drakk 1–3 ganger i måneden eller oftere. Likevel viser det seg at de fleste som bruker alkohol, drikker forholdsvis sjeldent. Rusbrus og pils er oftest foretrukket av guttene på dette alderstrinnet. Den gjennomsnittlige debutalder for gutter på 10. klasstrinn var nå 13,9 år og for jenter 13,8 år, en forskjell som ikke er statistisk signifikant. Sammenlignet med 2004-situasjonen har debutalderen gått noe opp for gutter (fra 13,8 år) og noe ned for jenter (fra 14 år).

Blant 8. klassingene er det ganske små mengder som konsumeres av de fleste som angir at de drikker alkohol. Blant 10. klassingene ser vi en større spredning av mengder som drikkes. De fleste som drikker, konsumerer betydelig mer enn en flaske med pils, for å ta denne alkoholtypen som eksempel. Spredningen går fra en flaske pils og opp til 10 flasker eller mer, med de fleste plassert mellom disse ytterpunktene. Det er altså ikke uvanlig med en sekspakning pils, når det først drikkes, både blant gutter og jenter. Jentenes og guttenes forbruk er snart like stort. På bakgrunn av jenters gjennomsnittlige lavere kroppsvekt og lavere alkoholforbrenning enn guttenes, kan vi forvente at jentenes blodalkoholkonsentrasjon («promillenivå») er betydelig høyere enn guttenes, når de drikker. Det gjør dem mer sårbare enn guttene for negative alkoholrelaterte vansker; kroppslig, psykisk og sosialt, noe som våre andre resultater har vist.

Det har vært en liten, positiv endring gjennom syvårsperioden fra 1999 til 2006 ved at flere etter hvert ikke har vært tydelig beruset. På 8. klasstrinnet er det nå vel 80%–90% som ikke har vært tydelig beruset, mot tilsvarende tall i 1999 på 72%, for begge kjønn. På den andre siden av skalaen, med hyppig rusing, ser vi en liten nedgang fra 1999. Nivået holder seg omtrent som i 2002 og 2004, en liten positiv endring totalt sett: 7% hadde vært beruset mer enn fire ganger i 1999, mot 4% i 2006.

Fremdeles er det noe færre gutter enn jenter i denne alderen som ruser seg, men forskjellene er marginale samlet sett.

Det er tilsvarende utviklingstrekk for 10. klassingene. 54% av guttene har i 2006 ikke vært tydelig beruset siste halvår, det samme som i 2004, men betydelig flere enn i 1999 (44%) og i 2002 (40%). Den hyppigste rusingen (> 10 ganger) ligger på samme nivå som i 2004 (8% da mot 9% nå), men betydelig lavere enn ved de to første målingene (17% og 19%). Dette viser en positiv utviklingstrend. Denne trenden ser vi enda tydeligere blant jentene, der det aldri har vært så få som har vært tydelig beruset. Blant de som ruser seg, er det også en viss nedgang i hyppighet.

Fortsatt er det flere jenter enn gutter som har vært tydelig beruset (55% vs. 47%). Men alt i alt ser vi en positiv utvikling for begge kjønn. Trenden de siste syv årene er at når jenter i 8. klasse skal drikke alkohol, får de den som oftest av venner og kjente. Flere jenter enn gutter har dette som en hovedkilde. De nest vanligste kildene er å få andre eller venner til å kjøpe for seg, hos begge kjønn. Noen får alkohol hjemme, ca. 10%–12% av begge kjønn på dette alderstrinnet. Dette har vært en jevn trend i alle våre undersøkelser. Kildemønsteret i 10. klasse er mye det samme som i 8. klasse, selv om flere nå bruker alkohol. Å få alkohol fra andre, eller å få andre eller venner til å kjøpe for seg, er fremdeles de vanligste kildene, som tidligere. 31% av guttene og 20% av jentene oppgir at de selv vil kunne kjøpe, hvis de skulle ønske å få tak i alkohol. Dette har ikke endret seg vesentlig de siste årene. 10% av guttene og 7% av jentene angir at de i 2006 vil kunne få alkohol hjemme. Tallene for de siste årene har variert mellom 5%–10%, så her er det et nokså stabilt mønster.

Vi har også sett på om ungdommene noen gang har kommet i vansker av ulike slag fordi de har drukket for mye alkohol. Det er gjennomgående få som rapporterer slike vansker på 8. klasstrinnet, ca. 2%–3%. Det handler stort sett om krangel eller slagsmål, problemer i forhold til venner eller foreldre, eller dårlige seksuelle erfaringer i rus. Men som sagt, omfanget er begrenset til et par prosent.

Når det gjelder 10. klassetrinnet er problemomfanget større. Jentene angir betydelig oftere enn guttene alkoholrelaterte vansker av ulike slag. De ligger høyere enn guttene på 10 av de 13 problemområdene. De vanligste vanskene hos gutter er krangel (10%), slagsmål (8%), skader på klær og verdigjenstander (8%) og problem i forhold til politiet (8%). Jentene skårer høyest på krangel (18%), skader på klær og gjenstander (17%), problem i forhold til foreldre (13%), mistet penger eller verdisaker (12%), og problem i forhold til venner (10%). Dessuten: 9% av jentene har hatt sex uten prevensjon, og 6% av jentene har hatt ufrivillig sex eller sex som de angrer etterpå. Dobbelt så mange jenter som gutter angir slike sex-relaterte vansker knyttet til bruk av alkohol.

Det er klare sammenhenger mellom omfanget av alkoholrusing og alkoholrelaterte vansker. Med et hyppig beruselsesmønster (her definert som mer enn 10 ganger siste halvår) kommer 50% av jentene i krangel, 50% av jentene har skader på klær og gjenstander, 50% får problem i forhold til foreldre, 35% har sex uten prevensjon og 25% angrer på sex eller har hatt ufrivillig sex. Blant guttene med et slikt beruselsesmønster er det tilsvarende 50% som kommer i krangel, 40% som havner i slagsmål, 40% som får problem i forhold til politiet, 40% som får skade på klær eller gjenstander, 20% som har ubeskyttet sex og 20% som angrer på sex eller har hatt ufrivillig sex.

Tobakk

Når det gjelder røyking, ser vi at det er en stabilisering av røykeomfanget, faktisk en viss nedgang for jentene, på begge alderstrinn: antall dagligrøykere er mer enn halvert fra de to første målingene i 1999 og 2002. Vi kan ikke lenger si at jentene røyker oftere eller mer enn guttene, tallene har utjevnet seg takket være jentenes fremgang. Status: 2%–3% på 8.klassetrinnet og 9%–10% på 10. klassetrinnet er dagligrøykere. Imidlertid synes bruk av snus på ungdomsskolen å være økende både for gutter og jenter. Fra 1999 til 2006 har andelen gutter i 10. klasse som har brukt snus økt fra 20% til nesten 28%. Det er økning på begge klassetrinn og for begge kjønn.

Blant dagligrøykende 10. klassinger har 60% vært beruset fem eller flere ganger siste halvår. Blant de ikke-røykende 10. klassingene var tilsvarende tall 13%. Og omvendt: Blant de som ruser seg såpass ofte, er 68% dagligrøykere. Blant de som ikke ruser seg på dette trinnet, er andelen dagligrøykere 4%. Her er altså klare sammenhenger.

Andre rusmidler

Den tilbakegangen i bruk av cannabis som vi så fra 1999–2004 er stort sett uforandret i 2006: Andelen som angir å ikke ha brukt cannabis er ca. 97% på 8. klassetrinnet. På 10. klassetrinnet er det 90%, mot 86% i 2004,

ingen kjønnsforskjell. Det betyr at en av ti 10. klassinger noen gang har brukt cannabis. Det er verdt å merke seg at det er forholdsvis mange som har brukt cannabis mer enn tre ganger, sammenlignet med de som bare har prøvd en gang. Det indikerer at når man først har overskredet terskelen for bruk av cannabis, er det stor sjanse for fortsatt bruk.

Det er alltid usikkert å si noe bastant om trender angående andre narkotiske stoffer og legemidler med misbrukspotensiale, når tallene er så lave som i dette tilfellet. Det er også muligheter for at det er noen som prøver å «skryte på seg» narkotikabruk. På den annen side kan tallene omfatte noen ungdommer som er i ferd med å eksperimentere med hardere stoffer.

Det er jevnt over få som angir at de har brukt andre narkotiske stoffer, mellom 1-3% i forhold til de ulike narkotiske stoffene (livstidsprevalens). Jentene kommer høyest ut på medisinerbruk, både sterke smertestillende og beroligende medisiner. Også blant guttene er det en del som angir dette. I hovedsak var ikke legemidlene utskrevet til ungdommene. Når vi har tatt med legemidler, både beroligende og sterke smertestillende, kan det omfatte både legal bruk og inntak for å få en eller form for rus. Legemidlene kan misbrukes, men kan også være nødvendige ut fra legale hensyn.

Rus, fritid og skole

Hvordan er så sammenhengen mellom det å ha vært alkoholberuset og ungdommenes fritidssituasjon, spesielt blant 10. klassingene? Siden så mange ungdommer, samlet sett, har vært beruset på alkohol på 10. klassetrinnet, er det vanskelig å finne en generell sammenheng mellom det å ha en organisert fritidsaktivitet og omfanget av beruselse. Det drikkes alkohol i alle miljøer, det er neppe noen som går helt fri. Likevel: En forholdsvis stor andel av de uorganiserte ruser seg mye, og dette blir en viktig utfordring i det forebyggende arbeidet med ungdom.

Prinsipielt gjelder det samme når vi ser rusingen opp mot skoletrivsel. Når flertallet av ungdommene har debutert med alkohol innen utgangen av ungdomsskolen, og en stor del av dem har vært beruset, er det ikke lett å finne klare sammenhenger mellom mistrivsel på skolen og omfanget av beruselse. Ungdom med ruserfaring finner vi både blant de som trives, og blant de relativt få som mistrives. På den annen side ser vi at det blant den gruppen som mistrives på skolen, definert som at de ikke liker seg særlig godt eller ikke i det hele tatt, har over halvparten vært tydelig beruset siste halvår, sammenlignet med under en tredjedel blant de som trives på skolen. Så med andre ord, er det en sammenheng mellom mistrivsel og rusing, når vi innsnevrer utvalget til de som mistrives.

Alkoholforventninger

Vi har også sett på de såkalte forventningene til alkoholenes effekter, som er en viktig årsak til at man drikker. Det var ikke noen vesentlige endringer fra 1999 og frem til 2004. I 2006-tallene har imidlertid jentene i 8. klasse høyere positive forventninger til virkningen av alkohol enn tidligere år, og ligger på linje med jenter som er to år eldre. Det kan tyde på at sosialiseringen til alkohol og dens effekter, begynner tidligere hos jenter nå enn hva tilfellet var ved våre forrige målinger. Utviklingen av positive forventninger til alkoholeffekter starter lenge før alkoholdebuten, der grunnlaget blant annet blir lagt gjennom medias fremstilling av alkohol og «det gode liv». Undersøkelsen viser også at det er sammenheng mellom forventninger og det å ha vært tydelig beruset. De som har vært beruset har høyere positive forventninger, enn de som ikke har vært beruset.

Ungdommer som selv har vært tydelig beruset har altså mer tro på at man blir gladere, finner på mer spennende ting, er lettere å være sammen med, blir mindre ensom og har mindre bekymringer når man drikker alkohol enn de som ikke har vært tydelig beruset. Vi kan imidlertid ikke si noe om årsaksforholdene her, om økte forventninger skyldes opplevelsene ved å ha vært ruset, eller om flere av de med høyere forventninger ruser seg. Sannsynligvis vil de to faktorene forsterke hverandre.

Foreldre

Foreldres normer og regler for deres egen ungdoms alkoholbruk er et annet fokus i undersøkelsen. Mellom 60%-65% av ungdommene har en oppfatning av at deres foreldre mener ungdommen ikke får drikke alkohol før de er 18 år. Dette gjelder både 8. og 10. klassetrinn. I tillegg mener en andel på 6%-12% at deres foreldre aldri noen gang vil gi dem lov til å bruke alkohol. Samlet sett gir altså 70%-80% av foreldrene uttrykk for en nokså klar holdning om at deres barn ikke får drikke alkohol før de er blitt myndige. Her sees ingen betydelige forskjeller mellom gutter og jenter, og resultatene har ikke endret seg vesentlig fra Bergensundersøkelsen 2004.

En andel på 12%-14% i 8. klasse og 10% i 10. klasse hevder at de ikke vet hvilke regler foreldrene har for deres bruk av alkohol. Ganske få (4%-7%) mener de får lov til å drikke alkohol når de er fylt 16. På 10. klassetrinnet er det 6%-7% som mener det kommer an på hvordan de oppfører seg. En liten gruppe mener de kan gjøre som de vil. Også her er resultatene nokså like for gutter og jenter.

Har foreldrenes regler for bruk av alkohol innflytelse på om deres barn ruser seg eller ikke? Det er en klar sammenheng mellom foreldrenes regler og hvorvidt deres barn har vært beruset eller ikke. Blant ungdommer med foreldre som sier deres barn aldri noen gang får

bruke alkohol, har 8% vært beruset i løpet av de siste seks månedene. Blant ungdom som mener de kan gjøre som de vil når det gjelder bruk av alkohol, angir 69% at de har vært beruset siste seks måneder. Tilsvarende svarer gruppen ungdommer som mener at det kommer an på hvordan de oppfører seg (71%). Dette gjelder for begge klassetrinn. Det ble gjort tilsvarende funn i Bergensundersøkelsen 2004.

Vi kan oppsummere med at det er en klar sammenheng mellom på den ene side foreldrerregler og foreldrepraksis angående alkoholservering og å gi alkohol med på fest, og på den annen side omfanget av beruselse hos ungdommene. En slik sammenheng trenger ikke nødvendigvis å bety et direkte og ensidig årsak – virkningsforhold: at mer «alkoholliberale» foreldre fører til mer fyll og beruselse blant deres ungdommer. Det kan også være en «tredjefaktor» forklaring, som sier noe om at det bak en «liberal» praksis (eks. at ungdom kan gjøre hva de vil), kan ligge andre og vanskelige familie- og kommunikasjonsforhold. Når noen av grunnpilarene i oppdragelsen begynner å svikte, når ungdommene mer drifter sin egen vei, og når foreldrene gir litt opp kontakten og kontrollen, kan det føre til økt rusmiddelbruk. På den annen side har vi den foreldregruppen som ut fra en slags «vaksineringsstanke», utvikler en mer liberal alkoholpolitikk på hjemmebane. Ved å servere barna alkohol hjemme, i trygge omgivelser, antar de at dette gir et godt læringsgrunnlag, når ungdommen møter fristelsene på neste fest med vennene. Hvis man utstyret dem med en flaske vin til klassefesten, er det ut fra en tanke om at de da vet hva deres barn drikker. Men dessverre kommer denne vinflasken ofte i tillegg til det som ellers ville vært tilgjengelig på festen.

Til slutt

Det er oppløftende endringsbilder både i forhold til alkohol- og narkotikabruk. Det samme gjelder for tobakksrøyking, men snusen er mer på vei inn. Men det er noen bekymringstrekk, fremdeles. Det gjelder spesielt de mange rus-relaterte skader og problemer, spesielt blant jentene. For det første drikker jentene nå nesten like mye som guttene, og i utgangspunktet drikker de like ofte. Det betyr at de får et høyere promillenivå, og gjør mer dumme ting i fylla. Siden det er første gang vi fokuserer på en slik problem-del, kan vi ikke si om det er et økende problem. Det er også interessant å se at gutter og jenter, på 10. klassetrinnet, har ulike problemprofiler. Alvorlighetsgraden av vanskene kan nok variere, men noen av dem kan være alvorlige, i forhold til krangel og slagsmål, og i forhold til negative seksuelle erfaringer, mulige traumer og overgrep i fylla, og mulighetene for smitte.

Vi skulle også se på hvilke sammenhenger det er mellom rusmiddelbruken og en rekke ytre og indre faktorer, fra

foreldreregler til ulike sosialpsykologiske forhold. Vi har avdekket klare sammenhenger mellom overdreven alkoholbruk og rusing på den ene siden, og liberale eller manglende foreldreregler og holdninger på den andre siden. Nok en gang har vi også funnet klare sammenhenger mellom positive alkoholforventninger, kollektive myter og omfanget av rusing.

Det er fortsatt mye å bekymre seg over, men de nye ungdomskullene viser likevel en positiv utvikling på flere av de undersøkte områdene. Likevel: Det drikkes fortsatt ofte og mye, som altfor ofte resulterer i rus-relaterte vansker av ulikt slag. «Fylla har skylda» gjelder i stor grad fremdeles, og med bakgrunn i denne rapporten viser det seg å være nok av utfordrende rusforebyggende oppgaver å gripe fatt i. Foreldrene er nevnt og de er en spesielt viktig målgruppe. Skolen og lærerne er også med: hvordan bedre kvaliteten i det rusforebyggende arbeidet som gjøres? Sist og ikke minst, ungdommene må selv bevisstgjøres, ansvarliggjøres og ta disse funnene opp til ettertanke og diskusjon.

Kommentar

I denne utgaven av Føre Var rapporteres det om en videreføring av tidligere rustrender, noe som kan tolkes i to retninger, både bekymringsfullt og beroligende.

For å starte med de positive aspektene, ser en at Rohypnol fortsetter gradvis å forsvinne fra misbrukerarenaen. Det er også positivt at det lignende benzodiazepinet, Xanor, som mange antok ville erstatte Rohypnol i rusmiddelmarkedet, ikke lenger øker. Det kan også noteres at det legale salget av Xanor ser ut til å være redusert.

På en tilsvarende måte, ser det ut til at misbruket av Temgesic er på vei nedover – også det er en videreføring av trenden fra forrige Føre Var rapport. Samtidig er det viktig å legge merke til den rapporterte økningen i misbruk av det andre og mye sterkere buprenorfinet, Subutex. For åttende gang på rad melder nøkkelinformantene om en økning i misbruk av dette medikamentet. Føre Var har tidligere rapportert at de mest vanlige tilførselene av medikamentet er lekkasje fra pasienter i legemiddelassistert rehabilitering (LAR), i tillegg til organiserte turer til utlandet for å få legal tre måneders foreskrivning, der noe blir videresolgt til det illegale markedet. Det er misbrukere i eller utenfor behandling som er de primære leverandører og aktører i Subutex-markedet, i motsetning til det større kriminelt kontrollerte nettverket som forsyner tilgangen av heroin, kokain, cannabis og andre narkotiske rusmidler. Det var en liten overraskelse å finne økning i tilgjengeligheten av metadon i denne rapporteringsperioden – dette funnet var hovedsakelig basert på en svak økning i beslag og positive misbrukstester tatt i fengselet, og ble ikke bekreftet i rapporter fra nøkkelinformantene.

Den første Føre Var - rapporten, våren 2002, viste til en økning i bruk av anabole steroider. Ett år senere, våren 2003, ble denne trenden rapportert for andre gang. Etter stabilisering og utflating en periode, må Føre Var nok en gang rapportere økning både i bruk og tilgjengelighet av steroider. Intervjuer av nøkkelinformanter i 2004, beskrev kjennskap til ulike brukergrupper av anabole steroider. Det som viste seg denne gangen, var flere brukergrupper eller miljøer: det tradisjonelle kroppsbyggermiljøet, tunge rusmiddelmisbrukere som ønsker å gjenoppbygge kroppsmasse og unge menn som vil forbedre utseendet og ta seg godt ut. Det er i denne tredje gruppen, blant forholdsvis «vanlige» unge menn, det er rapportert størst økning i bruk i perioden mellom 2002 og 2006. Informantene beskriver problemer knyttet til bivirkninger av steroider som aggresjon og voldelig atferd. Injisering er rapportert som den vanligste inn-

taksmåten, noe som medfører ytterligere risiko knyttet til deling og bruk av urene sprøyter og kanyler.

Det er grunn til forsiktig optimisme når en ser på funn fra skoleundersøkelsen – ikke minst når det for tredje gang på rad vises til at skoleungdoms alkoholbruk er nedadgående. Denne trenden passer godt inn i det nasjonale bildet som SIRUS rapporterer. Likevel sitter en igjen med noen utfordrende spørsmål: dersom ungdom drikker mindre, parallelt med at alkoholsalget øker nasjonalt – hvem er det da som drikker mer og mot hvilke målgrupper bør forebyggende innsats rettes?

Litteraturliste

Felleskatalogen: www.felleskatalogen.no

Folkehelseinstituttet: www.fhi.no

Mounteney, J og Leirvåg, S-E (2003) *Føre Var* rapport nr 1, mai 2003. Stiftelsen Bergensklinikkene.

Mounteney, J og Leirvåg, S-E (2005) *Tidligere rapportering av fremvoksende rusmiddeltrander: Føre Var-systemet* i Nordisk alkohol- & narkotikatidsskrift Vol. 22, 2005.

Mounteney, J & Lohiniva, R (2005) *Preliminary evaluation of To Do or Not to Do? peer drug education programme.* Stiftelsen Bergensklinikkene.

Mounteney, J (2006) *Second evaluation of To Do or Not to Do? peer drug education programme.* Stiftelsen Bergensklinikkene.

Rusmiddeldirektoratet (2001) *Veiledning.* Kartleggingsskjema til bruk for tiltak i rusfeltet. Ut. 3.o.

Skutle, A., Iversen, E., Bolstad, A & Knoff, R. (2006) *Ungdom og rusmidler 2006.* En undersøkelse i Bergen kommune om 8. og 10. klassingers forhold til rusmidler, Stiftelsen Bergensklinikkene.

Sosial- og helsedirektoratet: www.shdir.no

APPENDIKS

Appendiks nr. 1 – analysetabeller

Få av datakildene som benyttes i prosjektet er direkte sammenlignbare, derfor velges det å bruke en 'felles analyseenhet' (common unit of analysis) dvs. en trendverdi, slik at en kan trekke ut mønstre, sammenhenger og motsetninger. De følgende tabellene sammenfatter ulike indikatorer, slik at mønstre for hvert enkelt rusmiddel kan identifiseres. Tabell 17 (a-d) inneholder materiale fra sekundærdataene, medieovervåkingen, kjentmennene og informantene.

Analysetabellene inneholder verdier på en skala fra 1 til 5, og tallene angir ulike tendenser i løpet av de siste seks månedene, for hvert av rusmidlene. Tallet 1 viser at det er en sterk økning, mens tallet 2 indikerer at det er en gradvis økning. Hvis det ikke foreligger noen endring vises dette med tallet 3. Tallet 4 viser at det er en gradvis nedgang, mens 5 markerer at det er en sterk nedgang. Tegnet * brukes der det foreligger et lite antall eller numre, for eksempel hvis det dreier seg om små beslag.

Funn fra den siste perioden, oktober 2005 til mars 2006, inkluderes også i denne analysen og er satt i parentes i tabellen av funn i denne perioden.

Skala brukt for å identifisere endringer for hvert rusmiddel i løpet av de siste seks månedene og hvilke verdi rutinedata er gitt i tabellene og analysetabellene:

Skala for beslagdata, apotek, internettsider og RUSTelefonen

- 1 = sterk økning dvs. fra +75 % og oppover
- 2 = gradvis økning dvs. fra +25 % til +74 %
- 3 = ingen endring dvs. fra +24 % til -12 %
- 4 = gradvis nedgang dvs. fra -13 % til -37 %
- 5 = sterk nedgang dvs. fra -38 % og nedover

Skala for behandlingsdata

- 1 = sterk økning dvs. fra +30 % og oppover
- 2 = gradvis økning dvs. fra +10 % til +29 %
- 3 = ingen endring dvs. fra +9 % til -9 %
- 4 = gradvis nedgang dvs. fra -10 % til -29 %
- 5 = sterk nedgang dvs. fra -30 % og nedover

Skala for data om alkoholsalg

- 1 = sterk økning dvs. fra +11 % og oppover
- 2 = gradvis økning dvs. fra +5 % til +10 %
- 3 = ingen endring dvs. fra +4 % til -4 %
- 4 = gradvis nedgang dvs. fra -5 % til -10 %
- 5 = sterk nedgang dvs. fra -11 % og nedover

Skala for nøkkelinformanter og kjentmenn

- 1 = gjennomsnittet ligger fra 2.3 og oppover
- 2 = gjennomsnittet ligger mellom 2.4 og 2.6
- 3 = gjennomsnittet ligger mellom 2.7 og 3.3
- 4 = gjennomsnittet ligger mellom 3.4 og 3.6
- 5 = gjennomsnittet ligger fra 3.7 og nedover.

Skala for tallmateriale under 5

Når begge tall er 5 eller mindre indikeres dette med tegnet * bak oppgitt tendens.

Når tallmaterialet er under 5, brukes ikke sterke endringer (1 eller 5), men bare ingen endring eller gradvis økning/nedgang (2*, 3*, 4*).

Dersom tallmaterialet går fra 0 til 0, indikeres dette med tegnet '.' og ikke med 3*.

Endres tallmaterialet kun med 1, utgjør dette ingen endring = 3*.

Endres tallmaterialet med 2, utgjør dette enten en gradvis økning = 2*, eller en gradvis nedgang = 4*.

TABELL 17 (A): SAMMENFATNING AV RUTINEDATA, INFORMANTENES OPPLYSNINGER OG INTERNETTSIDER I FORHOLD TIL RUSTENDENSER FOR PERIODEN 1. APRIL TIL 30. SEPTEMBER 2006

	TOLLVESENET i Bergen		TOLLVESENET utenfor Bergen		POLITI		KRIPOS		FENGSELET	
	beslag – mengde		beslag – mengde		beslag – mengde		beslag – mengde		beslag – prøver	
Anabole steroider	3* (4*)	1 (4)	1 (3)	1 (2)	3 (3)	1 (3)	5 (4)	1 (5)	–	–
Alkohol	3 (3)	2 (5)	2* (3*)	1 (1)	–	–	–	–	1 (5)	3* (–)
Cannabis	5 (1)	5 (1)	5 (2)	5 (1)	3 (3)	2 (3)	3 (4)	5 (1)	1 (1)	2 (3)
Amfetamin	5 (1)	5 (1)	–	–	4 (3)	2 (5)	4 (4)	4 (5)	2* (–)	2 (2)
Ecstasy	3* (3*)	4* (2*)	–	–	4 (1)	4 (2)	5 (2*)	5 (1)	–	4* (5)
Kokain	– (3*)	– (3*)	–	–	5 (3)	5 (5)	3* (5)	2* (5)	– (3*)	– (3*)
Fleinsopp	–	–	– (4*)	– (4)	2* (–)	1 (–)	–	–	–	–
LSD	–	–	–	–	5 (1)	5 (1)	4* (–)	4* (–)	–	–
GHB	–	–	–	–	–	–	–	–	–	3* (4*)
Heroin	3* (3*)	2* (3*)	3* (3*)	1 (–)	4 (3)	1 (5)	5 (5)	2* (5)	3* (3*)	1 (1)
Metadon	–	–	–	–	2 (2*)	1 (3)	3* (3*)	1 (–)	–	3* (3*)
Subutex	4* (2*)	5 (1)	–	–	–	–	3 (4)	4 (2)	– (3*)	3 (1)
Temgesic	–	–	–	–	–	–	5 (4)	5 (4)	–	3 (1)
Xanor	–	–	3* (–)	1 (–)	–	–	5 (5)	2 (5)	– (1)	4* (–)
Valium	4 (1)	5 (1)	3* (4*)	2 (5)	–	–	–	–	–	3* (–)
Rohypnol	4* (2*)	5 (1)	–	–	–	–	5 (–)	5 (–)	– (1)	5 (2)
Dolcontin	–	–	–	–	–	–	–	–	–	–
Legemidler	5 (1)	5 (1)	5 (1)	5 (1)	3 (2)	5 (1)	4 (4)	1 (5)	5 (1)	1 (5)

1 = STERK ØKNING

2 = GRADVIS ØKNING

3 = INGEN ENDRING

4 = GRADVIS NEDGANG

5 = STERK NEDGANG

* = DETTE VISER AT ANTALL ER SVÆRT SMÅ

() = VERDIER FRA OKTOBER 2005 TIL MARS 2006 ER SATT I PARANTES

FORTSETTELSE AV TABELL 17(B):

	SBK²⁷ behandling	RUSTelefonen innringninger	LMS²⁸ innringninger	Informantpanel bruk tilgjengel.		Kjentmann bruk tilgjengel.		Vitusapotek Nordstjernen medikam. salg
Anabole steroider		3* (2*)		2 (2)	1 (3)	3 (3*)	3* (3*)	
Alkohol	4 (2)	4 (4)	1 (1)	2 (2)	3 (3)	2 (3)	3 (2)	
Cannabis	5 (2)	5 (3)	3 (1)	2 (3)	3 (3)	3 (1)	2 (2)	
Amfetamin	4 (-)	2 (5)	3 (1)	2 (3)	3 (2)	3* (4*)	3* (3*)	
Ecstasy		5 (2)	1 (1)	4 (5)	3 (4)	3* (3*)	3* (3*)	
Kokain		5 (2)		2 (2)	2 (2)			
Fleinsopp		3* (3*)		2* (3*)	2* (4*)			
LSD		3* (3*)		4* (3)	3* (3)			
GHB		3* (3*)		3* (3)	3* (3)			
Heroin	4 (3)	2 (5)	3 (1)	3 (3)	3 (3)			
Metadon		1 (2*)	1 (1)	3 (3)	3 (3)			
Subutex		1 (4*)	1 (1)	1 (2)	2 (1)			2 (4)
Temgesic		2 (-)		4 (4)	3 (3)			4 (5)
Xanor		3* (3*)		2 (1)	2 (2)			4 (3)
Valium		2* (3*)		3 (3)	3 (3)			3 (3)
Rohypnol		2* (4*)	1 (1)	5 (5)	5 (5)	4* (4*)	4* (4*)	4 (4)
Dolcontin		3* (3*)		3 (3)	3 (3)			2 (3)
Legemidler	4 (-)	3* (2*)	3 (2)	- (3*)	- (5*)	- (3*)	- (3*)	

FORTSETTELSE AV TABELL 17(C):

	Vectura Salgstall	Hansa Salgstall	Coop Salgstall	Vinmonopolet Salgstall
Alkohol	5 (1)	1 (2)	4 (5)	2 (3)

²⁷SBK = Stiftelsen Bergensklinikkene – klientenes mest brukte rusmiddel

²⁸LMS = Landsforbundet Mot Stoffmisbruk

FORTSETTELSE AV TABELL 17(D):

	Norshroom Antall treff	BA Antall treff	Pillreports Antall treff	Fanaposten Antall treff
Anabole steroider	1 (3)	1 (3)		2
Alkohol		3 (3)		3*
Cannabis		3 (3)		2*
Amfetamin	4 (4)	3 (3)		
Ecstasy	3 (5)	5 (5)	4*	
Kokain	5 (1)	2 (2)		
Fleinsopp	1 (-)	- (4)		
LSD		4* (1)		
GHB	3 (4)	1 (5)		
Heroin	3 (4)	3 (3)		3*
Metadon	1 (3*)	1 (5)		
Subutex	2* (3*)	1 (5)		
Temgesic	3* (3*)	3* (3*)		
Xanor	5 (1)	4* (1)		
Valium	5 (2)	5 (2)		
Rohypnol	1 (3)	4 (5)		
Dolcontin	4* (3*)	4* (1)		

Vekting av kildene

Informasjonskildene blir kategorisert og vektet avhengig av hvor pålitelige de er med henblikk på å indikere rusmiddelbruk og tilgjengelighet.

Størst vekt (ganger fire) er gitt alkoholsalg og informasjon fra nøkkelinformanter iht. brukstrender. Disse dataene gir relativt gode indikasjoner på faktisk bruk av rusmidler.

Nest størst vekt (ganger tre) er gitt antall beslag fra politi og Kripas, salgsdata fra apoteket, informasjon fra informantene iht. tilgjengelighet.

Medium vekt (ganger to) er gitt til alle data fra tollvesenet, fengsel og mengdebeslag fra politi og Kripas (data som gir en indikasjon på rusmiddeltilgjengelighet men som muligens sier mer om etatenes egen aktivitet og prioriteringer), og funn fra hjelpetelefonene og informasjon fra kjentmennene.

Minst vekt (ganger én) er gitt behandlingsdataene (grunnet det tidsgapet som er fra etablering av rusmiddelmisbruk til oppstart i behandling), mediene og lave forekomster av funn uavhengig av kildeopphav (dette gjelder de som er markert med stjerne i tabellen).

Sammendrag av verdier – ikke vektete og vektete for spesifikke rusmidler

For å identifisere mønster blant de forskjellige rusmidler, sammenfatter tabell 18 verdiene når de ikke er vektet og etter at de er vektet. Det siste skrittet er en differanse for hvert rusmiddel som baserer seg på summering av positive og negative verdier. Dataene fra Hordaland politikammer blir brukt for rusmidler fra toppen av tabellen og nedover t.o.m. metadon. Data fra Kripas er inkludert f.o.m. Subutex og ned resten av tabellen. Dette gjøres for å unngå dobbelttelling av data som registreres av begge enhetene.

TABELL 18:
IKKE VEKTEDE OG VEKTEDE FOR SPESIFIKKE RUSMIDLER

	Ikke vektete					Vektete					Sum		Differanse
	1	2	3	4	5	1	2	3	4	5	+	-	
Anabole steroider	8	2	5	-	1	13	5	8	-	-	31	0	+31
Alkohol	4	5	6	3	-	10	13	10	7	4	33	15	+18
Cannabis	1	5	6	-	7	2	11	11	-	11	15	22	-7
Amfetamin	-	5	5	5	2	-	11	8	5	4	11	13	-2
Ecstasy	1	-	5	6	4	2	-	7	12	3	4	18	-14
Kokain	-	4	1	-	4	-	8	-	-	8	8	16	-8
Fleinsopp	2	3	1	-	-	3	3	1	-	-	9	0	+9
LSD	-	-	2	4	2	-	-	2	2	5	0	12	-12
GHB	1	-	5	-	-	1	-	5	-	-	2	0	+2
Heroin	3	3	9	2	1	6	3	15	4	-	15	4	+11
Metadon	6	1	4	-	-	8	3	8	-	-	19	0	+19
Subutex	4	3	2	2	1	9	7	5	3	2	25	7	+18
Temgesic	-	1	3	2	2	-	2	5	7	5	2	17	-15
Xanor	1	3	2	3	2	2	9	2	5	4	13	13	0
Valium	-	2	5	2	2	-	3	12	4	2	3	8	-5
Rohypnol	2	1	-	5	6	3	1	-	7	16	7	39	-32
Dolcontin	-	1	3	2	-	-	3	8	2	-	3	2	+1
Legemidler	2	-	3	2	5	4	-	4	4	10	8	24	-16

APPENDIKS

Appendiks nr. 2 – datakilder som brukes i Føre Var

Sekundærdata

Akuttmedisinsk seksjon, antall overdoseutrykninger:

Dette er registrerte overdosetilfeller som Ambulansetjenesten i Bergen har rykket ut til.

Andre tollregioner, antall og mengde beslag på personer med postadresse i Bergen:

Data fra andre tollregioner, som rapporteres til tollregionen Vest-Norge, avdeling Bergen, er sammensatt av beslaglagt mengde og antall beslag gjort ved grenseoverganger eller via postforsendelse som fortolles i Oslo.

Bergen fengsel, prøver og funn: Data fra Bergen fengsel baseres på urinprøver, utåndingsprøver og evt. blodprøver, samt hvilke funn og mengde rusmidler som er gjort i fengselet. Bergen fengsel rapporterer tre ganger i året.

Coop Hordaland, salgstall: Coop Hordaland er en av dagligvarekjedene som finnes i Bergensområdet. Dataene fra Coop består av salgstall for øl, cider og rusbrus.

Folkehelseinstituttet, smittsomme sykdommer som hiv, aids og hepatitt C: Data fra internettssidene til Folkehelseinstituttet legges til grunn for innhenting av hepatitt C, hiv- og aids-smitte. Det telles hvor mange tilfeller det er for hvert halvår. Antall nye hiv-smittede og aidsdiagnoser registreres på fylkesnivå. Hepatitt C registreres på kommunenivå.

Hansa Borg Bryggerier AS, salgstall: Hansa Borg bryggerier selger alkohol til butikker, restauranter og utesteder. Dataene til Hansa inneholder salgstall for øl, rusbrus, cider og svakvin.

Hordaland politidistrikt, antall og mengde beslag, arrester og overdoser: Data fra Hordaland politidistrikt er sammensatt av antall beslag og beslaglagt mengde gjort innenfor grensene til Bergen kommune. Hordaland politidistrikt registrerer også antall personer i drukkenskapsarresten og antall promillesaker hvor det har vært personlige og/eller materielle skader. Politiet registrerer også antall overdosedødsfall relatert til bruk av narkotiske midler.

Kirkens Bymisjon, Omsorgsbasen for kvinner, utdeling av sprøyter: Omsorgsbasen for kvinner deler ut sprøyter til kvinner, primært i gateprostituasjon, som benytter overnattingstilbudet deres eller som kommer innom for å få nytt brukerstyr.

Kripos, antall og mengde beslag: Dataene fra Kripos er basert på innsendt datamateriale for Bergen politidistrikt. Der det ikke er samsvar mellom Kripos og Bergen politidistrikt, begrunnes dette med at alt datamateriale ikke er ferdig analysert hos Kripos og politiet i Bergen ikke har fått endelig svar på innsendte prøver på det tidspunktet Føre Var fikk tilgang til dataene.

Landsforbundet Mot Stoffmisbruk (LMS), antall henvendelser: LMS har en nasjonal hjelpetelefon med egen avdeling i Bergen. Fordelingene av antall innkomne samtaler registrert i Bergensregionen kommer ferdig systematisert på spesifikke rusmidler. Vi trekker ut antall henvendelser som retter seg mot spesifikke rusmidler.

RUStelefonen, antall henvendelser: RUStelefonen er en nasjonal hjelpetelefon. Innringerne kan stille spørsmål som omhandler rus. Fordelingen av innringningene på de spesifikke rusmidlene kommer ferdig systematisert. Vi trekker ut antall henvendelser som retter seg mot spesifikke rusmidler.

Stiftelsen Bergenslinikkene, behandlingsdata: Dataene fra Stiftelsen Bergenslinikkene omfatter personer som er i behandling i rapporteringshalvåret. Vi benytter data om hvilke rusmidler som rapporteres som mest brukt i den aktuelle perioden. Dessuten brukes årlige data om pasienter i legemiddelassistert rehabilitering (LAR).

Straxhuset, utdeling av sprøyter, kanyler: Straxhuset deler ut sprøyter og kanyler (sprøytespisser) til sine brukere.

Tollregion Vest-Norge, Bergen regiontollsted, antall og mengde beslag: Data fra tolletaten er sammensatt av beslaglagt mengde og antall beslag gjort i Bergen distriktstollsted. Tolletatens narkotikabeslag blir rapportert til politiet og kommer inn i politiets statistikker. For å unngå dobbelrapportering, har vi skilt tolletatens og politiets data fra hverandre.

Utekontakten, utdeling av kanyler, sprøyter: Utekontakten deler ut kanyler og sprøyter til kvinner i gateprostituasjon i Bergen.

Vectura AS, salgstall: Vectura har ca. 60% av grossistmarkedet i Bergen. De selger vin, brennevin og andre alkoholholdige drikkevarer til serveringsnæringen, grossister og noe til dagligvarebutikker.

Vinmonopolet, salgstall: Vinmonopolet i Bergen har 8 utsalgssteder. Data fra Vinmonopolet er hentet fra alle utsalgsstedene i Bergen og favner om alle alkoholtyper.

Vitusapotek Nordstjernen, salg av medikamenter, sprøyter og kanyler: Vitusapotek Nordstjernen er vaktapoteket i Bergen. Dataene fra apoteket inkluderer løssalg av enkelte sprøyter og kanyler samt salg av pakker med både sprøyter og kanyler. Utenom dette får vi data fra salg av spesifikke medikamenter som kan misbrukes i rusøyemed.

Mediekilder

Apropos Rus: Et magasin som retter seg mot fagfolk i kommunene som arbeider med rusproblematikk og spesialisthelsetjenesten innenfor rusfeltet. Bladet kommer ut 4 ganger i året, og utgiver er kompetansesentrene i Norge.

Ba.no: Nettsiden til Bergensavisen – man kan søke på nevnte rusmidler.

Blikk: Dette er magasin for homofile og lesbiske, utgis nasjonalt en gang i måneden.

Dopingtelefon: En informasjonstjeneste som tar i mot spørsmål om doping enten via telefon eller via hjemmesiden: www.dopingtelefonen.no.

Fanaposten: Nettsiden til lokalavisen Fanaposten – man kan søke på nevnte rusmidler.

Fitnessprat: Dette er en norsk chatteside der personer utveksler kunnskap og opplevelser om doping og steroider.

Motgift.no: Fagbladet og internettsiden til Norsk Narkotikapolitiforening.

Natt og Dag: Gratis trendavis som utgis i Oslo, Trondheim og Bergen. Gis ut en gang i måneden.

Norshroom.org: En norsk nettpratside der personer blant annet utveksler kunnskap og opplevelser om ulike rusmidler – man kan søke på nevnte rusmidler.

Pillreports.com: En internasjonal nettside med nasjonal nedbrytning der det registreres nye ecstasy piller på lokalt nivå, bl.a. for Bergen.

plan B: Gratis ungdomsmagasin som gis ut i Oslo, Trondheim og Bergen. Gis ut en gang i måneden.

rus & avhengighet: Dette er et norsk fag- og debattblad for alle som er interessert i arbeidet med rusproblemer. Utgis fire ganger i året.

Skum: SKUM er et kultur- og underholdningsmagasin som utgis i Oslo, Bergen og Trondheim 6 ganger i året.

Spirit: Et ungdomsmagasin som gis ut på nasjonalt nivå ni ganger i året. Dette bladet distribueres til 500 videregående og høyskoler over hele landet, samt diverse butikker og møtesteder.

Studvest: Dette er studentene på Universitetet i Bergens egen avis som gis ut en gang i uken.

Informanter

Nøkkelinformanter: anonyme informanter utvalgt på bakgrunn av deres ekspertkunnskap om rusmiddelbruk i Bergen. De svarer på et spørreskjema hver 6. måned og rapporterer om bruk, tilgjengelighet, pris, slenguttrykk, osv.

Kjentmenn: ansatte fra ungdomsskoler i Bergen med spesialoppgaver knyttet til rusmiddelspørsmål. De svarer på et spørreskjema hver 6. måned og rapporterer om bruk, tilgjengelighet, pris, funn osv.

Det er mange som har bidratt i Føre Var. Vi vil gjerne takke:

Kollegaer ved Stiftelsen Bergensklinikkene • Bergen kommune • Hordaland politidistrikt – Politihuset i Bergen • Bergen Fengsel • Tollregionen Vest-Norge ved Bergen regiontollsted • Vinmonopolet AS • Vectura AS • Coop Hordaland • Omsorgsbasen for kvinner, Kirkens Bymisjon • Hansa Borg Bryggerier ASA • Kripos • Utekontakten i Bergen • Straxhuset • Vitusapoteket Nordstjernen • Landsforbundet Mot Stoffmisbruk • Rustelefonen Kjentmenn ved ungdomsskolene i Bergen • *En spesiell takk til medlemmer av ekspertgruppen og alle nøkkelinformantene som har deltatt i Føre Var.*

